5-

Kan P.

HERVARA-SAGA.

Öfversättning

från

ISLÄNDSKAN.

Herwara-Saga.

Öfwersättning

från gamla Isländskan.

Thad mun enn uppe:
Illur er domur Norna —

Andra Upplagan.

STOCKHOLM, 1819.
Tryckt hos Direct. Henrik And. Nordström.
På eget Förlag.

Då i Forntiden en utwandrad Kämpe återkom från den ofta widsträckta färden, att söka åfwentyr och ett namn, till sin hembygd, underlät han ej, att med Sagor om sina underbara bedrifter, wid gästabudet och i dryckesstämman förlusta sina wänner. Skalden sjöng wid Konungafesten frägdade Krigshöfdingars och Kämpars bragder, hwarwid hans lefwande inbillningskraft ej förglömde, att med tidens sköna och rika Mythologi underbart förhöja sin Hieltes ära och sångens behag. Det war länge Husfäders sed, att wid brasan om winterqwällen förtälja för Barnen dessa Sagor från Forntiden: Förfäders mandom, Stallbröders trofasthet och kärlekens oryggeliga Tro. — Så gick Sagan från Fader till Son i arf, till deß den af någon omtänksam hand blef skrifwen, att åt sednaste efterwerlden förwaras. Blott få af deßa Sagor ega fullkomlig historisk tillförlitlighet; men alla upplysa de om äldsta tiders seder och lefnadssätt; och som deras anda är ursprunglig Göthisk poesi, och således deras framställning förut med wår själ förtrolig, böra de alltid för oß hafwa ett afgjordt wärde.

Näst Fundin Noregur och Ynglinga-Sagan, räknas Herwarar Saga dyrbar bland de lemningar af Uråldrens Litteratur, som genom Norrmännens utflyttning till Island, der räddades undan Medeltidens förödelse och Munkarnes Christeliga nit, att wanställa eller förstöra sista spåren af Hedendom. De hafwa i sednare tider, dels genom Regeringens, dels genom nitiska Fornforskares försorg, derifrån till Fäderneslandet återkommit, under namn af Isländska Sagor.

Af

Af den enda på Swenska, med en för sin tid god Öfwersättning, af Prof. Werelius utgifna Herwara-Saga, äro nu blott få exemplar öfriga, och förmodligen war denna, med lärda latinska Anmärkningar försedda Upplaga, aldrig ämnad att blifwa så allmänt känd, som man önskade att, så wäl denna, som de öfriga lemningarne af wår Forntids Litteratur, måtte blifwa det: Blott som ett försök att tillfredsställa denna önskan, bör Läsaren anse denna förnyade Öfwersättning. Utgifwaren hade wäl önskat kunna gifwa den ett mera kritiskt wärde; men då han fruktlöst sökt Original-Handskriften på Kongl. Bibliotheket, har intet annat för honom warit att göra, än ordagrannt följa Werelii gamla Isländska Text. Att ett sådant företag har wärde, i mon som Författaren är sitt Original trogen, tycks Hr Gruntwigs i Köpenhamn 1810 utgifna mißlyckade omarbetning af Herwors Saga, under namn af Svaerdet Tirfing, tillräckligen bewisa. Såsom mycket upplysande forntidens Sedwänjor, Historia och Geografi, lemnas wid slutet, efter textens anwisning, det mest anwändbara af Werelii Anmärkningar, med de förändringar, som af sednare tiders Fornforskare blifwit gjorde. Öfwersättaren önskar, att med bemödandet att bibehålla gamla Språkets construction och anda, hafwa wunnit upplyste granskares bifall.

Stockholm d. 10 Octob. 1811.

Her-

Herwara-Saga.

Första Capitlet.

Så finnes tecknadt i Fornböcker a), att Jotnaheim wordo landen kallade, nordan om Gandwik; men sunnan Lundzland b): och förr än Turkar och Asiens Folk kommo till Nordlanden, egde Resar och Half-Resar der sina boningar c). Resarne togo sig qwinnor ur Mannaheim d), och somlige gifte dit sina döttrar. Då blandades Folken mycket tillsamman.

Gudmundur het en Höfdinge öfwer Jotnaheim: hans by nämndes Grund och landet Gläsiswall e). Han war en rik man och wis, och wardt så gammal, med alla sina män, att han lefde många mansåldrar; derföre trodde hedne män, att i hans rike månde wara Odödlighetens fält (Odains akur): ett sådant rum, att från hwar man, som dit lände, bortwek krämpa och ålderdom, och der månde ingen dö f). Konung Gudmundur egde en son, som het Haufudur: han förutsåg kommande ting, war wis och lifslig till sin själ. Han blef satt att dömma öfwer allt det land, som låg i hans negd: Han dömde alldrig wrång dom, och ingen djerfdes eller behöfde bryta hans lag.

Då

Då lefde en man, som het Arngrimur; han war en Rese och Bergsbo: ur Mannaheim tog han Amu Imufs dotter och gick att ega henne. Hergrimur war deras son, som kallades half-Troll; ty han war stundom hos Berg-Resarne och stundom i Mannaheim. Han hade jätte-styrka, war ganska mångwetande och en oförfärad slagskämpe (Berserkr g). Han tog Ogn af Alfs ätt h), ur Jotnaheim, och gick att ega henne. De hade en son, som kallades Grimur.

Starkather Aludrengur bodde då wid Alupotta; han härstammade från Thussa-ätten och liknade dem i styrka: han hade åtta händer i). Hans Fader nämndes Storwirkur, och Ogn Alfs fosterdotter war trolofwad Starkather. Men Hergrimur hade tagit henne ifrån honom, då han war gången nordan öfwer Eliwog k). När Starkather kom åter, ristade han utmaning till Hergrim, att i holmgång förswara sin rätt till hustrun. De fäktade wid Edets öfra forsfall l). Starkather högg med fyra swärd, och fick seger. Der föll Hergrimur, och Ogn åskådade deras holmgång: Men då Hergrim war fallen, genomstack sig Ogn med ett swärd, ty hon wille ej tillhöra Starkather. Allt hwad Hergrimur hade egt bortförde Starkather tillika med hans son Grimur. Han uppwärte hos Starkather, och blef både stor och stark med åren m).

Alwur, war en Konung nämnd, som rådde öfwer Alfheim n), och hans dotter Alfhildur. En höst skedde hos Alw Disa-blot, och Alfhildur gick att offra o); hon war skönare än andra qwinnor; men Alfheims folk grymmare till utseende, än annat folk af sina samtida. Då hon om natten blodstänkte al-

ta-

taret, röfwade Starkather henne bort och hemförde henne med sig. Då åkallade Konung Alw Thor, att uppsöka hans dotter Alfhildur; och derefter drap Thor p) Starkather och lät Alfhildur återkomma hem till sin fader, och Hergrims son Grimur med henne. Då Grimur war tolfårig, for han i härnad och war en wäldig Härnadsman. Han fick sedan Bauggerd Starkathers och Alfhildas dotter. Grimur tog sig till hemwist den Ö, som heter Bolmur q), och kallades sedan Eygrimur-Bolmur. Deras son war Andgrimur Orädde (Berserkur), hwilken efter Grimur bodde på Bolm och war en widtfrägdad Härförare.

Andra Capitlet.

Östan ifrån kommo Turkar och Asiens Folk, deras samtida, och togo sig boningar i Norden a). Deras Höfdinge Odin egde många söner, och wordo de alla store och rike män. Sigurlami het en hans son: honom gaf Odin Gardarike, och wardt han deröfwer satt till Höfdinge. Han war en man af skönaste utseende. Hans hustru war Heidi, dotter af Konung Gylfe. De egde tillsammans en son, som het Swafurlami. Sigurlami föll i striden mot Thiasse, en Jotne. Nu, då Swafurlami sporde sin faders fall, tog han under sig att beherrska allt det land, som hans fader hade egt, och blef en rik man. Det bar så till en dag, att Swafurlami red på jagt och förföljde länge en hjort; men nådde den ej på hela dagen, förrån wid Sol-fallet. Han hade då ridit så långt i skogen, att han knappt wißte hwart-

åt

åt hem war. Ett berg låg honom för höger hand: der såg han twänne Herdwärgar b). Han drog swärd emot dem och jagade dem utomkring berget. De tillbjuda honom lifslösen, och han spörjer dem efter deras namn: och nämndes den ena Durin och den andra Dwalin. Han wißte, att de woro af alla dwärgar de slögdkunnigaste, och ålade dem, att de måtte göra honom ett swärd, som båst de kunde. Der skulle fästet wara af gull och likaså mellankaflen; skulle åfwen balja och rembeslag wara af gull: han sade, att swärdet skall aldrig fela och aldrig råstas; bita lika wål på jern och sten, som på kläde; och följe seger i strid och enwig hwar och en som det bär! — Detta war deras lifslösen. På utsatt dag kommo de: gofwo honom då Dwärgarna swärdet; och war det det skönaste swärd. Men när Dwalin stod i bergsdörren, talte han: Warde detta ditt swärd mansbane hwar gång det draget warder, och med det skola begås tre de största Nidingswerk: Det warde åfwen din död. — Då högg Swafurlami swärdet efter Dwärgen, och gick deß egg in i stenen c); men Dwärgen intogs i berget. Swafurlami egde detta swärd och kallade det Tirfing d). Han bar det sedan i strid och enwig. Han fällde dermed Joten Thiaße i twekamp, och tog hans dotter, som het Fridur. De hade en dotter, som blef kallad Eiwor, den wänaste och wisaste bland qwinnor.

Tredje Capitlet.

Nu är det att förtälja, huru Andgrimur den oförskräckte war i Wikingafärd och anförde ett stort an-

antal Följeswänner a). Han härjade i Swafwurlams rike, och war mot honom i strid; och möttes de sjelfwa till huggskifte. Swafurlami högg ett stycke ur Andgrims sköld, och swärdet fastnade i hugget: då swängde Andgrimur sitt swärd öfwer Swafurlams hand, att han afskars: tog då Andgrimur Tirsing och högg med, och nedlade Swafurlami dermed. Sedan tog han mycket stridsbyte och Eywor hans dotter, hwilken han med sig bortförde. Andgrimur for då till sitt hem i Bolmsjön, och firade bröllop med Eywor b). De egde tolf söner: Angantyr war äldst, sedan Herwardur, Hjorwardur, Semingr, Rami, Brani, Barri, Reitner, Tiundur, Bui och twänne Haddingar: de twänne tillsamman mägtade blott en mans werk; men Angantyr gjorde twå måns werk. Han war hufwudet högre, än hwar och en af de andra. Alla woro de högst oförskräckte män, och öfwer andra Kämpar i kraft och mod; och när de foro till härjning, då hade de ej flera män på sina skepp, än de tolf bröder. Dock hade de ofta flera skepp på sina resor. De foro widt omkring land, och blefwo ganska segersälle, och wordo de mest widtfrågdade Kämpar. Angantyr bar Tirsing; Semingr Misteltein; men Hjorwardur swärdet Hrotta. Alla hade de goda holmgångs-swärd. Det war deras sed, när de woro ensamme med sina män, om de märkte att kämpawrede (Berserksgang) kom på dem, att de foro upp i land och brottades med berg och skogar c). Det hade mot deras wilja händt, att de dräpt sina män och krossade sina skepp. Då gingo om dem sällsamma Sagor d).

Fjerde Capitlet.

Det timade en Julafton a) på Bolmsö, att månnerne skulle ålägga sig oryggliga löftens uppfyllande, som bruket war: då förbundo sig Andgrims söner med löftesgång. Hjorwardur giorde ett löfte, att han skulle ega Ingibiorg, dotter af Ingwe b) Upsala Konung, en Mö som widtfrågdad war för snille, skönhet och stor wisdom: eller ock, utsade han med högtidlighet, skulle han ega ingen. Följande wår giorde Bröderna sin Upsala-fård c), tolf tillsammans, och gingo inför Konungens bord, der han och hans dotter suto i sitt högsäte. Då sade Hjorwardur Konungen sitt årende och sitt löfte; men alla de mån, som woro i Konungasalen, lyßnade: och beder han Konungen skyndsamt säga hwad beslut han härpå kunde få? — Konungen öfwerwägar detta mål, och wet hwad för store mån deße bröder äro hwar för sig: han känner äfwen, att de äro af widtfrågdad ätt. Då woro hos Konung Inge de Kämpar och Stridshöfdingar, Hjalmar den hugfulle och Oddur den widtfarne d), som blef kallad Aurwar-Odd. Och når Hjalmar hörde de unge Kämparnes tal, trådde han framför bordet och talte till Konungen: Herre! Minnens hwad stor wördnad jag alltid egnat Er, sedan jag kom i detta land e): huru mångfaldiga år jag anwändt att underlägga Eder Ert rike; att jag, likt en inföd, nitfullt tjenat Eder: Nu anhåller jag, att I wisen mig heder och gifwen mig Eder dotter, till hwilken min hug långe warit wänd: och är det båttre, att I wisen mig en sådan ynnest, än deßa utländska Kämpar, som ondt hafwa gjort, både i wårt rike och andra Konungars. Nu besinnade Konungen

gen sig åter, och tycktes honom wara allt för stort bryderi, när de twänne Krigshöfdingarne täflade om hans dotter så ifrigt, och således swarade han nu: att de båda woro så store och åttborne män, att han funne hwar och en af dem wärdig sin skyldskap, och bad sin dotter göra sitt wal af den, hon wille ega. Konunga-dottren swarar: om hennes Fader wille gifwa henne en man, önskade hon få wälja den, som för goda egenskaper hon redan wäl kände. Men nu bjuder Hjorwardur Hjalmar till holmgång på Samsö, och förklarade högtidligt honom wara hwar mans Niding f), om han drog sig undan, förrän han wågat detta enwig. Hjalmar swarade sig ej ämna töfwa; och skiljas de åt med sådan förklaring. Andgrims söner återwända hem, och förtälja sin Fader förloppet af deras hwärf; Men sade han sig aldrig haft oro öfwer deras färd, förrän nu, då de gingo att kämpa denna strid. Och då de skulle fara till Holmgången, ledsagade dem deras fader, önskade dem godt, och sade dem wäl komma i behof af goda wapen. Derefter foro de sin led.

Femte Capitlet.

Öfwer Aldeioborg a) herrskade en Jarl, som war benämnd Bjartmar, och om han ej bar Furstars Tignarnamn b), war han dock ej mindre mägtig än mången Konung. Han hade en ung dotter, som het Swafa. Hon war af en lysande fägring och nu giftwuxen: Der hade Andgrims söner sin wäg förbi; Då weko Bröderna af dit fram, och när Bjartmar

spor-

sporde deras färd, tillredde han för dem en Wälkoms-fest. Sedan de något uppehållit sig der, bad Angantyr, att Jarlen wille gifwa honom sin dotter. Bjartmar och åfwen Flickan gifwa sitt bifall, och nu tillagas en stor Högtid; och wid denna högtid leddes till Brudsäng Angantyr och Swafa, Bjartmar Jarls dotter. Men då festen led mot sitt slut, rusta sig Andgrims söner till sin färd till Samsö. Då förtäljde Angantyr Jarlen sin dröm, att honom tycktes som hade han warit på Samsö c) med sina Bröder, och hade de funnit en myckenhet foglar, och dråpte de dem alla, som de sågo. Och något derefter weko de åt en annan trakt af ön; då de sågo flyga emot sig twå Örnar, och tyckte han sig gå emot den ena Örnen, och hade de en hård strid med hwarannan, tills de båda satte sig neder. Men den andra Örnen stridde med hans elfwa Bröder, och syntes honom Örnen wara dem öfwerlägsen. Jarlen sade, att den drömmen ej behöfde tydas, och att han war förebud till mägtiga måns fall. Andgrims söner foro då till Samsö; och, som de kommo dit, märkte de, att Kämpawrede (Berserksgang) månde dem öfwerkomma. De gjorde då landtgång, som de woro wane, och nedryckte träden i skogen. Hjalmar och Oddur lågo då för andra stranden af ön, som det kallas i Unnarwog. De gingo upp i land på en högd, att forska om de sågo till Andgrims söner. När Andgrims söner woro uppkomne på Ön, sågo de och igenkände Hjalmars skepp; och rasade då kämpawreden hos dem som grymmast. Grepo de då sina swärd, gränjade willdt och beto märken i sina sköldar. De rusade sedan till skeppen och kämpade der med en skarp fäktning. Oddur och Hjalmar hade der twänne wäl utrustade

skepp,

skepp, som kallades Askar d). Sex af de unga Kämpar gingo upp på hwar Ask och höggo sig fram wid det ena skeppsbordet, men tillbaka wid det andra. Men om bord woro så gode Swenner, att hwar och en stod oryaglig på sitt rum och föll der. Då fällde de modige Kämpar alla de män, som woro på skeppen, och sedan gingo de upp i land. Från dem bortwek nu kämpawreden. (Så förtäljes om deßa Kämpar, att först när Berserksgängen lemnat dem, äro de likt sjuklingar afmattade). Hjalmar och Oddur sågo hwad Kämparne gjorde, och hastade ned från kullen mot skeppen i fullaste fart. Och Oddur qwad denna sång:

Båfwan stor mig påkom,
Då jag såg dem,
Fram på Skeppen
Modige gånga.
Brynjolöse
Gå de tolf Bröder.

Emot honom qwad Hjalmar:

Från Härskeppen gånga
Tolf Dödskämpar,
Som älska
Brynjo-pröfning
Hos Oden mänd' wi gästa e)
Denna afton
Hugfulle Båda;
Men de Tolf lefwa.

Att detta war den enda gång Hjalmar talte mißtröstande ord, är allom kunnigt.

Då qwad Oddur en sång:
Jag till de orden
Swar mänd' weta:

I af-

I afton, hos Odin
De tolf Kämpar
Skola gästa;
Men wi tu lefwa.

Nu talar Oddur: Twänne wilkor äro för handen: att fly in i skogen, eller bida och fäkta.

Då qwad Hjalmar:

Aldrig wi flyckte
Undan härjarne!
Om än de i något
Otamde syntes.

De unge Kämparne gingo nu härdt emot dem med blottade swärd, woro helt blodbestänkte, och en war hufwudet högre än de andra. Han bar det swärd, af hwilket det glimmade likt solstrålar, och war det Angantyr med Tirfing. Då talade Hjalmar: Huru önskar du Stallbroder heldre; ensam strida mot Angantyr, eller de elfwa? Oddur swarar: med Angantyr skall jag strida; ty jag dristar mera på mitt pantsar, än din brynja. (Oddur hade på Irrland fått en silkesskjorta, på hwilken aldrig wapen tog). Hjalmar sade: om dig synes wara mer, att kämpa med Angantyr, så skall jag göra det? Eller, hwar gingo wi fram, der du gick före mig i mandomsprofwen? Hjalmar gick då fram och Angantyr mötte honom. De höllo sitt enwig med stora hugg f) och Stridsmän wärdiga anfall; och ingen lär hafwa skådat härdare fäktning, än den de höllo.

Oddur ropade till de unga Stridsswenner, och talade så:

Man emot Man g)
Striden börje —
Tappre Swenner!
Om ej modet swigtar.

De

De bifölls dertill. Gick då Hjorwardur fram och stred med Oddur; men silkeswirkade skjortan war så duglig sköld, att intet hugg skadade den. Han hade äfwen ett godt swärd, som war så skarpt, att det bet lika på Brynja och kläde. Och så hugg skiftade han med Hjorward, förr än denne föll. Då framträdde Herwardur och for samma färd. Sedan Rami, och följde de så hwar efter annan; men Oddur mötte dem med så hårda anfall, att han fällde alla de elfwa Bröder och war likwäl sjelf ej sårad. Oddur gick då fram dit, der Hjalmar och Angantyr hade kämpat, och qwad:

Hur går dig Hjalmar!
Ligger Du så bleknad? —
Jag ser, Dig möda
Såren stora.
Hjälmen ligger klufwen —
Brynjan wid sidan —
Ditt lif jag hälsar,
Till färden långa!

Hjalmar qwad emot:

Sår bär jag sexton
Och sliten Brynja —
Mörkt är för mitt öga
Och mig fjäten swika:
Med skarpan blodspets
Och gift härdad h),
Tog Angantyrs
Swärd i mitt hjerta.

Derefter qwad han:

Egde jag på landet
Fem gårdar;
Men jag aldrig fann
Trefnad i stillhet:
Nu månd' jag ligga

Lifs-

Lifs-and-truten,
Af swärd sårader,
här på Samsö.

Dricka hos Kungen i)
Jarlar många
Öl gladligen,
I Upsala. —
Tröttnar mången
Man wid Mjöde;
Men mig hålla Sår
på Ön denna.

Följde mig den hwita
Hilmers k) dotter,
Till Agnafit —
Långst på skären:
De ord månd' sannas,
Som hon sade mig,
Att jag aldrig åter
komma månde.

Jag från de fagra
Tärnornas Sånger
Skildes ej gerna —
Östan wid Sota l).
Fort skyndade jag;
Min kol ilar
God i farten,
med trogna wänner.

Drag Du mig af handen
Rödan gullring;
Gif åt min unga
Ingeborg honom:
Må han hos henne
Hugfästa Sorgen
När hon aldrig
ser mig mera!

Korpen

Korpen flyger östan
Från Öde-heden,
Flyger honom efter
Örn ej mindre. —
Den ibland Örnar
Sist, jag matar —
Af Blodet röda
skall han suga m).

Härefter dö Hjalmar och Angantyr; och wordo alla Bröderna, der på Ön högsatte n) med sina wapen. Men Oddur flyttade Hjalmar derifrån till Sigtuna o). Och Ingeborg, Konunga-dottren, som ej wille lefwa efter Hjalmar, gaf sig sjelf döden.

Sjette Capitlet.

Swafa, Bjartmar Jarls dotter, födde ett barn: det war ett flickebarn. Mångas wilja war, att det ej skulle uppfostras a), och påstodo, att ett godt qwinnolynne skulle det ej få, om det worde likt sin Faders frånder; men Swafa säger, att så wara skulle; att af henne skulle komma stora Ätter, och skulle Andgrims söner i henne få ett stöd. Hon låt gifwa den lilla namn, och kallade henne Herwor. Och när hon uppwäxte, blef hon den skönaste qwinna och manligt stark. Hon öfwade sig myeket med skjutning och boga, med swärd och sköld b), men litet med nål och båge. När tiden kom, att till något arbete hålla henne, gjorde hon mera illa än wäl; och när det förebråddes henne, lopp hon sin wäg, for omkring i skogar, ihjälslog män och röfwade. När Jarlen detta spordc, for han åstad med sitt folk, tog henne och förde henne med sig hem, och der wistades hon sedan stilla en tid.

Det hände en gång, då Herwor war ute, der några trålar och tjenstefolk woro, och hon gjorde dem illa; då talade Trålarne: alltid du Herwor will göra ondt, och blott ondt är att af dig förbida; Jarlen förbjuder alla att säga dig ditt fäderne, derföre, att det synes honom skam, om du det kände: den wärste Trål af Trålar låg hos hans dotter, och blef du deras barn. Herwor blef uppbragt af deßa ord, gick derifrån till Jarlen och qwad deßa wisor:

Tänkte jag wår
Ätt-frägd prisa —
Tänkte mig snart
Måns hug att fästa.
Jag en Far så bold
Trodde mig äga:
Nu för mig han nämnes
Swina-herde.

Jarlen swarar:

Lögn har man sagt dig,
Ej sken fins af sanning;
Ty modfull, bland Kämpar c)
War Fader din räknad;
Ståndar ej Angantyrs
Sal i djupan
Mullhög på Samsö,
Sunnan skären!

Herwor qwad:

Jag ilar nu,
Fader! att söka
De framlidna
Fränder mina —
Skatt månde de der
Någon ega —
Den skall jag taga;
Om den ej eljest förkommit.

Skall

Skall snarliga
Mig tillrusta —
Bleka linet,
Innan jag bortskyndar.
Länge töfwar ej;
Ty i morgon jag
Skjortor skall skära
Och högtidskläder.

Jarlen qwad:

Du är i sanning
Allt för brådsam —
Mer karlawulen,
Än du är qwinna.

Herwor qwad:

Ett mål will jag
I blinken uppnå —
Kan jag det ej — då
Blygd mig nedslår.

Sjunde Capitlet.

Något derefter skyndade Herwor bort, tog karlklädnad och wapen och for ensam: hon uppehöll sig der, som några Wikingar woro, for med dem en tid och kallades Herwardur. Snart tog hon befälet öfwer denna hop a), och höll en dag sin led till Samsö. Och när de lågo der, sade sig Herwardur wilja fara till ön, och sade der wara mycket; men alla hennes följeslagare nekade att komma dit, och sade att der gingo så många onda spöken b), att der war wärre om dagen, än annorstädes om natten: men det lyckades henne omsider, att ankaren blefwo kastade inwid ön, att ligga der öfwer natten.

ten. Då tog Herwardur en båt och for i land mot qwällstunden, kom till östranden wid solsättningen och landade i Unnarwog. Gick hon der upp i land och fann en man, som wallade en hjord, och taltes de wid en stund och sporde hwarannan nya tidningar; men när mörkret tilltog, skedde ett starkt dån på ön, och höga eldar upplågade. Då började Fåherden rådas, wille skynda sig hem och sade, att ingen menniska brukade wara ute, så på senqwällen. Herwardur fördröjde honom, sporde honom om, hwad allmänt man förtäljde om denna ö, och bad honom följa sig. Fåherden qwad wisa:

I Unnarwogen
Sjunger Herwardur,
Wid solens bärgning.
Snäll är hans tunga.
Du ensam till oß,
På ön är kommen;
Men gack snarliga,
Hem till gästning!

Herwardur qwad:

Jag månd' ej gånga
Hem till gästning;
Ty föga jag
Den känner:
Säg blott innan wi
Hädan oß skiljom:
Hwar skall jag Hjorwards
Högar finna?

Fåherden qwad:

Om du det spör,
Wis är du icke:
Wän af Wikingar!
Swårt är Dig följa:

Hå-

Hådan låtom oß,
Som fortast tåga —
Hemåt skyndom!
Farligt år ute.

Herwardur qwad:

Jag gullband ger,
Såg, hwar skall jag
Odens Kåmpar
I grafwen finna;
Du kan ej så skönt
Smycke gifwa,
Att jag min wilje
Ej skulle följa.

Fåherden:

Hemskt det synes mig,
Att så helt ensam gå,
Till grafwarne,
I natten mörka c).
Rysligt år det! —
Mark och träsk brinna —
Hådan skyndom oß!

Herwor:

Fruktom icke!
Fast eldar brunno;
Skulle wål sådant
Kunna skråma
Slika karlar d)?
Samtalom ånnu!

Fåherden lade stafwen på ryggen, tog till språngs, som båst han förmådde, såg sig ej tillbaka, och qwad detta:

Nu månde Fåherden
Skynda till skogen:
Den man år wettlös
Och öfwerdådig,

Som

Som likt Herwardur
Rasar fram,
Och hårdan hug
Bår han i bröstet.

Nu ilar Herwor bort till grafhögarna på ön; hon ser hwar högspetsarne brinna, går fram och fruktar föga, fast rundt omkring lågor flamma i hennes wäg; och der, i de största eldar, gick hon igenom, till deß hon kom fram, till Berserkskämparnes grafwar, och då qwad hon e):

Uppwakna Angantyr!
Dig wäcker Herwor f),
Enda dotter,
Af din Swafa:
Gif mig utur grafwen
Swärdet hårda g),
Som åt Swafurlami
Dwärgar smidde.

Herwardur! Hjorwardur! —
Rami och Angantyr!
Jag wäcker Er alla,
Under trädens rötter h);
Med hjelm och brynja,
Och swärdet skarpa —
Med sköld och rustning
Och blodigt spjut.

Äro så gångne
Andgrims söner,
De hugfulle män,
Att mullen öka i)?
Will ingen af Ejwors
Söner mig swara,
Ur skuggors boning —
Herwardur! — Hjorwardur!

Så

Så slite då alla
Qwal Ert inre!
Som den i ormars
Etter hänger;
Får jag ej swärdet,
Som Dwärg och Gastar,
Gnistrande smidde,
Med gördeln dyra.

I samma ögonblick öppnades högarne och allt syntes som en låga; då qwads ur Angantyrs hög:

Herwor! — Dotter! —
Hwi kallar du så? —
Med trollstafwen mörka,
Hwi rasar du så?
Grym är du worden
Och willdt ditt sinne —
Rads du ej störa
Sömnen i grafwen!
Mig begrof ej Fader —
Ej Fränder andra. —
Men Tirfing togo
De, som öfwerleide;
Och egde det sedan,
En af de twänne.

Herwor:

Sant talar du icke;
Dig lemne Oden k)
Så säll i högen,
Som ännu du hafwer
Tirfing hos dig! —
Trögt din enda dotter,
Du Angantyr!
Lemnar sitt arf.

Angantyr:

Säger jag dig, Herwor!
Hwad hända skall:

Den=

Denna Tirfingur,
Tro mig min dotter!
Snart hela din ätts
Blod skall spilla.
Son skall dig födas,
Den efter dig
Skall Tirfing bära —
Och tro mänge,
Han warder Heidreck
Nämd, af sitt folk.

Herwor:

Jag då afkunnar
Eder, J Hamnar!
Aldrig J skolen
Hwila roligt;
Om ej Angantyr
Lemnar mig Tirfing
Skölda-klyfwaren —
Hjalmars bane.

Angantyr:

Den unga Sköldmö,
Lik män jag aktar,
Som kring grafwar
Irrar i natten,
Med Guda-runor 1)
På spjutet tunga —
Med Hjelm och Brynja,
För dödens Salar.

Herwor:

Ädel Kämpe dig,
Fader! jag tänkte,
Innan jag edra
Salar besökte.
Gif du mig ur högen
Den, som hatar Brynjor,
Dwärga-smidet:
Dig båtar ej döljat.

Am-

Angantyr:

Mig under skullran
Ligger det swärd,
Som Hjalmar fällde;
Rundtom glöder eld,
Och wet jag ingen
Sköldmö så god,
Att hon i handen
Djerfs det taga.

Herwor:

Jag skall wårda
Och trycka i handen
Hwaßa swärdet;
Blott det mig unnas.
Tror jag icke
Den elden bränna,
Som flammande leker
Kring framlidnas hamnar m).

Angantyr:

Hemsk är du Herwor!
Som willd och hugfull
I eld snafwar,
Med öppna ögon:
Heldre jag swärdet
Will ge dig ur högen —
Unga Sköldmö!
Och dig ej dölja't.

Nu war swärdet i Herwors händer, och hon qwad:

Wäl gjorde Du,
Wikinga-Ättling!
Att du mig sände
Swärdet ur grafwen:
Jag skattar det mer,
Konungars like!
Än om jag Norges
Krona bure.

An-

Angantyr:

Du wet icke än,
Hur owist du talar.
Bedragen, Qwinna!
Du är, i din glädje;
Ty detta Tirfing —
Tro mig, min Dotter! —
Hela din ätts
Blod skall spilla.

Herwor:

Jag nu mig gångar,
Till gnyende hafwets
Mån. Här en Mö
Ej månde förtöswa;
Men, Konunga-wän!
Föga jag aktar n),
Hwad mina Söner
Sedan dela.

Angantyr:

Du skall det ega
Och länge föra:
Ware dig dyrbar
Hjalmars bane! —
Kän deß twe-egg,
Härdad i etter —
Wärre Mans-spillare,
Ingen än burit.

Herwor:

Jag will wårda
Och trofast föra
Hwaßaste swärdet,
Som mig blifwit lemnadt:
Jag paßar ej på,
Sargade Fader!
Mina Söners
Framtida öden.

An-

Angantyr:

Farwäl, dotter!
Nu lemnar jag dig
Tolf Kämpars lif —
Tro mig, Herwor! —
Kraft och Mandom,
Allt det goda
Andgrims Söner
Efter sig lemnat.

Herwor:

Hwilen då alle!
Bort will jag skynda. —
Lugnt hwilen i högen!
Hädan jag ilar. —
Det tyckes mig,
Som mellan himmel
Och jord jag swäfwat,
Omhwärfd af lågor.

Nu sprang Herwor ned från kullen till stranden, och när det dagades, såg hon att skeppen woro borta; ty Wikingarne hade blifwit skrämde, när de hörde Thordönet och sågo eldar brinna. Herwor dröjde på Samsö, till deß hon fick ett fartyg för sin resa. Men om hennes färd finnes intet nämndt, förr än hon kom till Gudmund, Konung i Gläsiswall; hon nämndes då ännu Herwardur, och hölls för en ung Kämpe. Denne Herwardur war der allmänt wäl aktad. Hade den tiden Gudmundur Konung mycket folk, och war han så gammal, att han föga aktade hundrade år, och egde ändock sin fulla styrka. Haufudur, hans son, war då fullwäxt och blef kallad till alla wigtigare wärf. Det tilldrog sig en gång, att Konungen spelte och brickorna föllo mycket emot honom: då sporde Konungen,

gen, om någon af de närwarande kunde gifwa honom råd, att ställa brickorna o). Herwardur stod upp och gick till speibordet, och behöfde föga tid att ordna spelet, förrän det gick Konungen bättre. Men under det Herwardur war wid spelet, hade en af Konungens wakthafwande tagit swärdet Tirfing, blottat det och sade, att han såg aldrig skönare swärd; och som Herwardur det hörde och såg Tirfing blottadt, hwaraf det lyste kring salen, likt solstrålar, ilade hon dit, fattade swärdet, högg hufwudet af honom som det blottat, och skyndade derifrån. Konungens mån äggade hwarannan, att fara efter henne och hämnas sin stallbroders död; men Konungen bjöd dem wara stilla: föga hedrande wore eder hämnd på denna man, ty jag wet att det är en qwinna; dock, med det wapen hon bär, skulle för hwar och en af eder hennes lif blifwa dyrköpt. Herwardur gick nu på Wikingafärd, och war någon tid i härnad; men när det ledsnade henne att lefwa så, for hon till Bjartmar Jarl, satte sig till qwinnliga sysslor, och wida gick nu ryktet om hennes skönhet.

Åttonde Capitlet.

Haufudur, Gudmunds son, bad sin fader att han wille råda honom, ty han tänkte söka sig en Brud. Konungen tog detta wäl, och sade, att Herwor Angantyrs dotter, wore nu hos Bjartmar Jarl, sin fosterfader, och att hon till swärdotter wore den bästa och fullkomligaste, af dem han kände. Då blefwo män sände till Jarlen i detta ärende. Jarlen

tog

tog det wäl; och Herwor war nöjd och bad Jarlen afgöra till hennes bästa. Så wardt detta afslutadt, och Herwor blef gifwen Haufudur. De hade twå söner; den äldre blef nämnd Angantyr och den yngre Heidrekur. De woro utmärkte af manlig skönhet, större och starkare än andra; båda woro de wise och hugfulle män. Angantyr liknade i lynne sin fader och wille hwar man wäl, och hans fader älskade honom mycket; wänlig mot alla, war han äfwen allmogens gunstling. Men så mycket han gjorde godt, så gjorde Heidrekur ondt: Herwor älskade honom mera a). Han bortsändes att uppfostras b) hos en man, benämnd Gissor. Han war af män den wisaste, och der uppföddes Heidrekur. Det timade en gång, att Haufudur lät tillaga ett stort gästabud i Grund, och bjöd alla de förnämsta män i sitt rike, utom Gissor och Heidrek. Men när gästerna intagit sina rum och man började dricka, inträdde Heidrekur, Konungasonen: deraf blefwo många mißnöjde. Angantyr bad honom sitta hos sig, och det behagade honom wäl. Heidrekur war ej glad om qwällen, och blef länge qwarsittande; men sedan Angantyr war utgången, talade Heidrekur till dem, som närmast honom suto, och ställde han så sitt tal, att de wordo oenige och wexlade hårda ord med hwarannan. Angantyr återkom och bjöd dem sluta detta tal. Andra gången gick Angantyr bort: då påminte dem Heidrekur deras förra ord, och blef deras samtal sådant, att de wexlade näfwahugg. Då kom Angantyr in och befallte dem wara stilla till morgonen. Tredje gången gick han ut; då spör Heidrekur den, som sista huggen fått, om han ej wågade hämna sig, och talade för honom så,

att

att han kom honom att slå ihjäl sin granne. Då kom Angantyr in och war mißnöjd. Om morgonen, när hans fader hörde allt detta, bjöd han, att Heidrekur skulle skynda sig bort och icke der mera ondt göra. Herwor och Angantyr bådo då Haufud att taga honom hem till hofwet, så skulle han bli nöjd med sin lott; men Haufudur sade, att det minst ske skulle, utan skulle han ofördröjligen draga ur hans rike. Herwor mälte: skall han fara ur ditt rike, så gif honom åtminstone någon nyttig förmaning. Konungen swarade: och gifwer jag honom än råd, skall han litet akta dem; dock emedan du, Drottning! derom beder, skall jag råda honom: 1) Att han aldrig hjelper den man, som mördat sin herre; 2) att han aldrig har i sällskap med sig den man, som swikit, eller slagit sin stallbroder; 3) att han ej låter sin hustru ofta besöka sina fränder, om hon det ock begär; 4) att icke sent wara hos sin frilla, eller säga henne, hwad han will hålla hemligt; 5) att ej rida sin bästa häst, när han behöfwer mycket skynda; 6) att han aldrig uppfostrar högt ansedda måns barn, eller gerna hos dem gästar. Dock tyckes mig mera wän c), att han detta ej månde hålla. Heidrekur sade, att han af elakt hjerta gifwit deßa råd, och förklarade sig ej skyldig att följa dem; men, sade han, då du gjort mig landsflycktig för en obetydlig gerning, wore det ej obilligt, om jag gjorde dig något, som jag kände wore dig obehagligt. Derefter skyndade han ur salen, och med honom hans moder och Angantyr. Men när de kommo på gården, lemnar honom Herwor en pung med gull tillika med swärdet Tirfing, och bad honom det wäl njuta och sade honom farwäl.

wål. Drottningen återwände, men Angantyr for ut af borgen med sin broder. Då talade Heidrekur: aldrig tänkte jag göra en sådan skillnad mellan min fader och moder, som de handlat emot mig. Moder min gaf mig Tirfing, det swärd jag högre skattar, än det största rike, om jag ock bland dem alla egde att wälja; men Fader min gjorde mig till en landsflyktig man. Då drog han ut swärdet och lyste deraf, som gnistror synts ur äggen. Heidrekur iskrade d) nog då; men betwang kämpa-wreden: dock, som de twå bröderna woro allena tillsamman, och Tirfing, hwar gång det blottades, war mans bane, slog han Angantyr sin broder och gick sedan bort. När kunnogt blef i Borgen om denna gerning, wardt äfwen sagdt Konungen, att Angantyr war dräpen. Lät han då efter sedwanan tillreda hans utfärd. Wardt Angantyr så död, sörgd af alla.

Nionde Capitlet.

Heidrekur war, öfwer den gerning han begått, illa till mods. Gick han då bort i willda marken och sköt der djur och foglar till sitt uppehälle. Men då han eftersinnade sin belägenhet, wäntade honom icke godt framtids-rykte a), om intet annat skulle spörjas om honom, än det som framlidet war: så att han måtte frägdad warda, af lycka och storwerk, såsom hans Ättmän före honom. Han går nu ur skogen och söker bygden: kom han då fram på en stor wangswäg b); der mötte honom män, som förde

de en fångslad: han spör dem, hwad denne hade gjort? De swarade, att han swikit sin herre. Han spörjer, om de wille taga penningar för honom? och de samtyckte genast: han gaf dem en half mark gull, och de lemnade honom mannen lös. Denne tillbjöd Heidrek sin tjenst; han swarar: huru skulle du mer wara mig, en okånd, trogen — du som swikit din herre, hos hwilken du för mången wålgerning stod i skulld? Gack bort ifrån mig! — Nu for han fram i bygden och spörjer sig före: wardt honom då sagdt, att Wikingar woro der i landet och hårjade, och han for att uppsöka dem. Men som han for fram öfwer en skog, mötte honom några mån med en fångslad. Heidrekur frågar hwad denne gjort? de swara: han har mördat sin stallbroder. Han spör dem, om de wille taga penningar för honom, och de swara ja dertill. Han gaf dem en half mark gull. Denne bjöd honom åfwen sin tjenst; men han nekade, och fortsatte sin wåg. Heidrekur for nu, till deß han fann Wikingarne och kom i deras sållskap. Icke hade han der långe warit, innan de uppdrogo honom att föra skeppsrodret, och dernåst befålet öfwer folket. Wardt han då snart widtfrågdad och segersåll.

Tionde

Tionde Capitlet.

Haraldur nämndes en Konung i Ridgötaland a); han hade en dotter, som het Helga. En sommar styrde Heidrekur dit med sitt folk, och Konungen sände sina män till honom, att bjuda honom till gästabud och fri tillflyckt i hans land. Heidrekur tog detta wäl, drog dit med allt sitt folk och wistades der en tid. Det hände en gång, att några män kommo till sin Konung med mycket penningar. Heidrekur sporde då Konungen, hwad det war för penningar, och om det war hans skatt? Kungen sade: det förhåller sig på helt annat sätt; ty jag skall dermed gälda twänne Jarlar, som härjat i mitt rike och gjort mycken skada. Heidrekur förklarade det ej wäl anstå en så rik Konung, att gifwa Jarlar skatt, och att det wore wisare hålla wärn emot dem. Konungen sade sig hafwa rönt striden med dem, men att han alltid hade haft oseger. Heidrekur sade: bättre mände jag ej, på annat sätt, kunna wedergälla edert goda bemötande, än blifwa anförare för denna färd; och hafwer alltid så warit, att mina fränder ringa hafwa aktat striden med deßa Jarlar, så skall det äfwen synas mig, om du will lemna mig folk? Konungen swarar: Jag skall lemna dig det folk du will, till denna härnad, och mände det wara din lycka, om du far en god färd; men må du sjelf eftersinna, om du åtagit dig för mycket. Derefter låt Konungen samla folk, till ett stort antal, och wäl utrustadt med stor omkostnad: då gjorde han bekant, att Heidrekur skulle wara denna härs anförare, hwarefter de gingo in i Jarlarnes land, ströfwade och brände hela bygden och slogo folk och boskap, och allt hwad lif hade. När

Jarlarne sporde, att Konung Haraldur bekrigade deras land och ej gäldade sin skatt, wordo de ursinnigt förbittrade och mötte med mycket folk: och när hårarne funno hwarannan, uppstod en grym strid. Heidrekur stod i spetsen för sin slagtordning, och hade i sin högra hand Tirfing; men för detta swärd stod hwarken hjelm eller brynja: då föll allt, som war honom närmast, och banade han sig wäg igenom Jarlarnes slagtordning, intill deras banér, och hwilade ej förr, än han dräpit båda Jarlarne. Då flydde deras folk; men största delen hade fallit. Heidrekur for då öfwer landet och skattskyllde det under Konung Harald, såsom det förut hade warit; och drog sedan, efter så förrättad färd, tillbaka. Konungen lät nu göra ett stort gästabud emot honom, och alla hans män fägnade honom med all tacksamhet: och när de återsågo hwarannan, bad Haraldur Heidrek blifwa hos sig och hafwa det rike, som han sjelf önskade. Heidrekur begärde då Helga, Konungadottren, och hon wardt honom gifwen. Han tog då halfwa riket att styra, och blef deröfwer Konung; och wardt ansedd för en wis och segersäll man.

Elfte

Elfte Capitlet.

En son föddes Konung Harald på hans ålderdom, som blef nämnd Haldan: och derefter fick åfwen Konung Heidreks Drottning en son, som kallades Angantyr. De blefwo båda uppfödde, och gofwo om sig båsta hopp. Då kommo hårda år i Ridgötaland, så att landet hotadis med förödelse. Då uppståmdes ett ting öfwer hela landet, och når folket kom tillhopa, tillagades stora Blot a). Då wardt frågadt Gudarne och till råds gånget med kloka mån, och de fingo det swar, att offras skulle det Swenbarn b), som i landet war högst ansedt, och derefter skulle lycklig tid återkomma. Konung Haraldur sade då, att Heidreks son war förnämst; men Heidrekur, att Haralds son war mer ansedd; och djerfdes ingen dömma i detta mål, innan allas yttranden deröfwer blefwo granskade: Då sköts deß afgörande till Konung Haufud. Sändebud foro då åstad till honom, anförde af Heidrek. När han kom till sin fader med sitt följeslag, blef han der wål undfågnad. Han sade då sin fader sitt årende: att de kommo till honom, för att begåra hans dom. Haufudur sade, att hans son i det landet war förnämst och måste derföre gå att offras. Så år det mig, sade Heidrekur, som du dömer, att mista min son; och hwad dömer du mig då till ersåttning? Haufudur sade: innan du lemnar din son till Blot, skall du wålja dig hwarannan man ur Haralds hop, och då du det får, så fråga dig sjelf råd. Derefter for Heidrekur hem och ett talrikt Ting sammanståmdes. När båda Konungarne woro komne och tinget börjadt, sade Heidrekur för allt folket,

hurudan dem Konung Haufudur, hans fader, fällt: att hans son wore den förnämste. Båda Konungasönerna woro på tinget. Då ropade folket häftigt, att Heidrekur Konung skulle lemna fram sin son till Blot. Heidrekur sade: skall jag lemna min son, att bota landets ofrid med sina Gudar, då jag är främling c); och Konung Haraldur föda upp sin son, som här är åttboren till riket; då kan hända, efter några wintrar, att I wiljen icke lyda mig mera. Då swarade Konung Haraldur och många andra, att de gerna wille unna honom riket, om han så wille lemna sin son till Arbot d). Heidrekur sade: Jag fordrar, K Harald! att dina förnämste swärja mig trohetsed, och att du lemnar mig hwarannan man af dem du fört med dig hit på tinget? Konungen jakade dertill, och folket skiftades. Då talade Heidrekur till sina män och begärde ed af dem alla, att gifwa honom trohet. Ingen nekade det; och swuro honom alla eden, att wara hans följe i faror, så inom, som utom landet. Detta bifföll hwar och en, med hwilken han talade. Nu upptäckte han för sitt folk sitt uppsåt, låt uppsätta sitt krigsbanér och ställde sitt anfall mot K. Harald. Men då Heidreks här war wida större än Haralds, som war oberedd, skedde ett hastigt nederlag. Wardt då Heidrekur sin swärfaders bane, och efter hans fall gick allt hans folk på Heidreks sida, som sedan blef Konung öfwer hela det landet. Heidrekur Konungen beströk Altaren med Haralds och hans son Haldans blod, och gaf dem Odin med alla dem, som föllo på walplatsen e). Men Drottning Helga blef hårdfwer så betagen af sorg, att hon hängde sig sjelf i Disardal f).

Tolfte Capitlet.

Heidrekur Konung blef sedan mycket rik och ryktbar. Han war ofta i krig, och drog hwar sommar till Saxland i härnad. När Saxarnes Konung sporde det, sände han män emot honom, bjöd honom till gästabud, och att han wille hos honom hålla Fridland; och han samtyckte dertill. Då såg Heidrekur Konungens wåna dotter a), begärde denna mö, och fick henne. Nu wardt högtiden förlängd, hwarefter Heidrekur for hem med många skänker och dyrbara skatter. Konung Heidrekur war en stor härförare, och ökte mycket sitt rike och sin magt. Hans hustru begärde ofta få besöka sina fränder, och Konungen tillåt henne det. En gång for Angantyr, hennes styfson, med henne, och förblef der länge om sommartiden. Denna sommar war Heidrekur i härnad och kom mot slutet deraf till Saxland, i sin swärfader Hakes rike. Intet rykte gick före honom, och han lemnade sina skepp i ett lönwatten nära Konungens by. Mot qwälltid gångar han sig i land med en man, nära till Konungens borg. Han går förklädd till sin Drottning Olafas frustuga och igenkändes af ingen. Konungen gick in i frustugan och såg, att en man, som hade ett fagert hår, hwilade i hans hustrus famn. Den man, som med honom war, sade, att han för mindre saker warit snarare i sin hämnd b) och ofta fortare tagit sitt beslut; men Konungen swarade, att han nu ej kunde det göra; tog sedan Angantyr, som låg på en pall, och en hårlock af honom, som hwilade hos Drottningen. Derefter skyndade han ut och hade dem båda — goßen och håret — med sig till skeppen. Morgonen derpå lade han till med sina skepp i Konungens

gens hamn: allt folket gick då emot honom; och wardt en wälkomsfest tillredd. Konung Heidrekur låt ståmma till ting, och der blef honom förkunnad Angantyrs afgång, med en hastig död. Konungen bjöd att följa sig dit, der pilten war jordad: Drottningen sade, att det månde föröka hans sorg; men han wille det: och når man kom till grafwen, wardt hon öppnad. Swepningen war en duk, och, då den blef upptagen, låg derinne en hund. Konungen målte: illa år nu min son förwandlad, att han år en hund worden. Då wardt goßen framförd, och sagdt Drottningen, hwad swek Konungen af henne rönt, samt hela håndelsen: och bjöds nu hwar man, som i borgen war, komma till tinget. Då sade han: ingen år med gullhår ännu kommen: då skedde en eftersökning; och det fanns en man uti en bod, med en djup hufwa på hufwudet. Månge undrade, hwad han skulle på tinget: och som han kom, bjöd Konungen aftaga honom hufwan, hwilket skedde. Då sade Konungen: hår sen I den man, som Drottningen mera ålskar ån mig; då tog han locken och höll intill håret, och det paßade tillsamman. Heidrekur målte då: Du Konung Hake och ditt rike skola ega fred för mig, men din Dotter will jag ej långre hafwa hos mig c). Sedan for han hem till sitt rike och hans son med honom. En sommar, då Konungen war i hårnad, kom han med sitt folk till Hunaland. Humli het den Konung, som rådde deröfwer. Hans dotter het Swafa. Heidrekur gjorde der landstigning och öfwerkom Humli oförwarandes, så att han ej fick samla sitt folk: och flydde undan upp i landet; då tog han Swafa och mycket byte. Swafa följde honom om sommartiden

och

och war hans frilla d); men mot hösten återsände han henne hem till sin fader. Någon tid derefter födde Swafa en son, som blef kallad Haudur: han uppföddes hos Humle, och war det lydigaste barn. Konung Heidrekur for ån widare omkring att här, ja, och kom åfwen nordan, till ett Frid-land; der bortröfwade han en qwinna, så skön, att man tyckte sig aldrig hafwa sett en så wån mö: hennes namn war Sifka. Heidrekur tog henne och förde henne med sig hem.

Trettonde Capitlet.

I Gardarike war denna tiden en Konung, som het Hrollaugur: han war den rikaste Konung, och det widsträcktaste hans land. Hans Drottning het Herborg: hon war en allmånt ålskad qwinna. De hade twånne barn: sonen het Herlaugur och dottren Hergerdur, och woro de fridaste barn. Det kom Heidrek i sinnet, att trotsa alla sina Faders råd, och sånde sina mån östan i Gardarike, att taga Konungens son till att uppfostra. Såndemånnen foro åstad, kommo lyckligt sin fård fram och sade Garda-Konung sitt årende, och Heidreks tro och wånskap. Hrollaugur fann det betånkligt att sånda sin son till en man, som war kånd för så mången illgerning: Frånder och wånner lemnade honom mycket land, och dock swek han dem. Då sade Drottningen: Herre! tala icke så; I hafwen hört huru stor man han år och segersåll, och huru många storwerk

han

han fullåndat. Och huru skulle du sitta i fred, om du får hans owänskap: bäst är, att wäl emottaga hans bud. Konungen sade: Du månde då råda, Drottning! efter så är din wilje, och bör du råda, om ditt råd är godt; men är det din skull om wi för sent ångra det. Derefter lemnades Herlaugur i sändemännens händer, och foro de hem. Heidrekur tog wäl emot honom, och lät honom uppfödas med all wärdighet. Konungen och Sifka älskade honom mycket. Men Herlaugur blef gifwit det råd, att för ingen säga den sak, som han wille skulle wara hemlig. Konung Heidrekur for i härnad i Österwäg med mycket folk; och när han kom i Hrollaugs, sin fostersons faders rike, så höll han der Frid-land. När Hrollauger sporde Heidreks färd, sände han män honom till möte, och bjöd honom till gästabud. Konungen rådslog med sina män, om han skulle antaga Gardakonungens bjudning? De fleste afstyrkte honom att fara, och påminte honom sin faders warning. Heidrekur sade, att han aktade det föga; ty hans råd tänkte han aldrig följa: och att wisa det, far jag till gästabudet. Festen wardt tillredd, och Konungen bjuder de förnämsta i sitt land. Heidrekur skiftade då sitt folk i tre hopar: en af dem blef qwar att förwara skeppen; den andra tredjedelen förde han med sig till gästabudet; men den tredje lät han gå i land att dölja sig i skogen och om nätterna hämta kunskap, om han skulle behöfwa folk. Då for med Heidrek, Sifka och Herlaugur Konunga-sonen. När de kommo till festen, war der mycket folk och en utmärkt kostelig anrättning. Om morgonen när de woro klädde och deras folk, utru-

stades

stades många håstar, och redo de ut i skogen att skjuta djur och falkar: men når det led mot dryckesstunden a), då samlades de och redo till borgen. Då nu månnens platsar woro skiftade och dryckesbordet tillredt, sporde Heidrekur, hwar Herlaugur Konungasonen, hans fosterson, kunde wara; och han fanns icke igen. Hrollaugur sade, att han månde till lek hafwa kommit med andra piltar. Heidrekur war olustig den dagen och gick tidigt till hwila med Sifka. När de twå woro i sorummet allena, spör Sifka, hwi han så olustig war; om han ej befunne sig wål? han swarar: icke må jag såga dig detta; ty hårwid hwilar mitt lif att det döljes. Sifka gjorde sig då allblid emot honom och bad utan uppehör. Då sade Konungen, att han ej kunde dölja det för henne, då hon så innerligen bad, och sade: Wi redo alla till skogen, och spridde sig der wårt folk, så att wi twå, Konungssonen och jag, woro allena tillsamman. Då såg jag en wildgalt och kastade mot honom mitt spju; men han sköt deremot det tjockaste af sin hud och spjutet bet icke, utan deß skaft brast sönder. Då sprang jag ur sadeln, drog Tirfing, gick emot wildswinet och dråpte det. Då forskade jag omkring mig, men såg hos mig ingen man, utom Konungs-sonen. Men Tirfing följer en sådan natur, att det skall stillas med warmt mannablod: högg jag då swenna banehugg. Nu warder detta min bane, om Konung Hrollaugur det förnimmer; ty wi hafwa hå litet folk, emot landets hår. Sifka gråt hårdswe bitterligen. Följande dagen, når karlarne sutt wid dryckesbordet, gråt Sifka. Drottningen spör då, hwad hon så mycket sörgde? Hon sade sig ej wåga

siga

säga de:. Drottningen bad henne i blida ord, och hon sade henne allt, hwad hon af Heidrek hört. Drottningen stod upp, gick till sin fatabur och wefde dok om sitt hufwud b) och grät bittert. Konungen sporde, hwi hon så skyndsamt gick bort, och stod så upp och följde henne. Han frågade hwarföre hon grät, och hon sade den tidning, Sifka henne gifwit. Konungn sade, att detta war illa gjordt, och förklarade att han det gälda skulle. Då lät Konungen kalla den man, som förestod hans hof, bad honom beväpna hans folk och gå ut i lustparken. Men som de woro utgångne ur salen, eftersinnade Konung Heidrekur, hwad det månde hafwa warit för ett tyst samtal, emellan Sifka och Drottningen. Han tadade till sina män, att i tysthet taga sina brynjor på, wäpna sig och gå ut af Konungaborgen. De gjorde så; men då de ämnade gå ut, war Frollaugur på wägen in, och bad Heidrek komma med sig, till ett ensligt samtal. De gingo då till lustparken; men när Heidrekur kom dit, blef han gripen. Hans händer blefwo fastbundna och starka fjettrar lagde om hans fötter. Twå män woro härwid utmärkt oförtrutne: Han igenkände då, att det war de män, som han löst från död och bojor; hwarom förut är nämndt. Frollaugur lät då föra Konung Heidrek till skogen och det ställe, som de woro wane att hawa till afstraffning, och bjöd att hänga honom er. Men som de foro från borgen med Konung Heidrek, framrusade hans folk, wäl wäpnadt, efter dem, förde hans krigsbaner och stridshorn, och bläste häftigt till anfall. Detta hörde deras stallbröder, som i skogen woro förlagde, och skyndade emot dem med härskri. När Garda-Konungens män sågo,

att

att en här från alla sidor anföll dem, togo de flyckten; men Götherna togo sin Konung och lösgjorde honom. Sedan förföljde de dem som flydde, och dråpte många män. När Frollaugur det blef warse, flydde han in i skogen och allt hans folk med honom. Heidrekur tog der ett stort krigsbyte och for till sina skepp, och förde med sig Herlaug Konungasonen, hwilken han hade sändt till det manskap, som låg doldt i skogen. Nu härjade Heidrekur i Garda-Konungens land, hwar han for fram. Frollaugur höll då råd med sin Drottning och klokaste män, huru han skulle förhålla sig; om han skulle krig hålla med Heidrek, och sade sig med wißhet weta, att hans son war i lifwet och i Heidreks wåld: ock månde honom litet aktas, att dråpa hans son, då han kunnat mörda sin broder utan sak. Drottningen sade: Herre! jag tillstyrker, att skicka Sändemän till Heidrek och bjuda honom förlikning och allt hwad han fordrar af Edert rike. Nu skedde så: män sändes till Heidrek Konungen och försoningsbud. Då blef stämdt förlikningsmöte; och wardt deras oenighet så bilagd, att Frollaugur gaf Konung Heidrek sin dotter och med henne Windland c) och öfwer måttan mycket gull och dyrbarheter: derefter åtskiljas de med wänskapstro. Konung Heidrekur for nu hem i sitt land och hans brud med honom d). Då wardt tillredt en stor fest, och gjorde han då med Hergierd Konungsdottern sin trolofning. Sedan rådde alltid kärlek dem emellan. De egde en dotter tillsamman, som het Herwor, den fridaste qwinna både i skick och utseende. Hon uppfostrades hos en man, som het Ormur — en ädel man; — men när Herwor uppwäxte, började

hon

hon skjuta och bära wapen. Hon war wälwärt och stark som en man.

Fjortonde Capitlet.

Heidrekur Konung blef nu widtfrägdad af wishet och rikedomar. Han lemnade härnaden a), styrde i fred och odlade sitt land, som de mest prisade Konungar då gjorde. Han blotade åt Freya b), och wördade henne mest af alla sina Gudar. Det war en sedwana, att taga en gallt c), den största man kunde få, göda och offra den åt Frigga till Årbot d) wid ingåendet af Göijemånaden. Då skulle offer hållas för landets wälgång. Konungen sade, att denna gallt war så helig, att han för detta offer skull kunde dömma i alla wigtiga mål. Julafton skulle denna gallt ledas till Konungen. Då lade hwar man sina händer öfwer hans borst och gjorde löften. Konungen gjorde ett löfte och swor, att ingen man skulle hafwa så brutit honom emot, att, om han komme i hans wåld, han ej skulle ega rätt till de Wisas dom (han höll då hos sig tolf Spekingar e), de som skulle sitta öfwer Wändamål) f); och äfwen skulle han ega det wilkor, att wara fredad, om han kunde uppgifwa gåtor g), hwilkas uttydning Konungen icke kände. Aldrig kom en man så wis, att han uppgaf en gåta, till hwilken han ej gaf upplösning. Heidrekur war en sinrik man. Gjestur Blinde kallades en rik man i Götaland: han war Konungens största owän:

owån: och ofta hade han tillsagt honom hårda straff, för hans förbrytelser. Konungen sände sina ord till Gjeste och böd honom komma till sig på förelagd dag; men i annat fall wille han sända mån till honom. När deßa ord kommo för Gjeste, tyckte han båda wilkoren wara swåra: honom syntes mycket tungt, att skifta ord med Konungen: honom tycktes åfwen det wilkor swårt, att underkasta sig Spekingadom; ty hans brott woro många: åfwen kände han, att om Konungen sände till honom sina mån, skulle både hans folk och egendom stå i fara.

Femtonde Capitlet.

Det tilldrog sig en afton hos Gjeste, att det bultades på porten, och han gick dit och såg en man komma. Han spörjer honom efter hans namn, och han kallade sig Gjestur. Då talade den komne a), att de skulle skifta kläder, och så gjorde de. Bonden b) sprang nu på hans håst, och red bort i bygden och undangömde sig; men den främmande gick in och alla trodde sig i honom se bonden. Andra dagen gjorde denne Gjestur sin färd till Konungen och qwad honom helsning: Konungen stod tyst för honom. Han sade: derföre är jag kommen hit, att jag må wara försont med dig. Konungen sade: will du underkasta dig de Wisas dom? Han frågar: år ej någon annan undanlösen? Konungen swarar: om

dig

dig synes båttre, att framställa gåtor, skall det blifwa din frälsning. Gjestur sade: litet månde jag dertill wara skicklig, och hårdt synes mig äfwen detta wilkor. Konungen sade, will du heldre undergå domen? Nej, sade han; jag wäljer då, att framgifwa gåtor. Konungen sade: det är rätt talt och wäl waldt.

1. Gjestur mälte: Hafwa will jag i dag, som i går; wet du hwad det war — det löser folkets tunga och gör henne stapplande och stum? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God är din gåta; funnen är hon: Gifwen honom en god dryck; ty drycken blottar mångens wett, — mången talar då mycket, och mången swäfwar på målet.

2. Gjestur. Hemifrån for jag öfwer marken; och såg jag i wägen wägar: der war wåg under och wåg på, och wägar öfwer alla wägar? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God är din gåta; funnen är hon: Du for öfwer en bro; der war wåg under, och foglar flögo öfwer ditt hufwud och tillika rundt omkring dig; det war wägar öfwer wägar.

3. Gjestur. Hwad war det för en dryck, jag drack i går? det war ej win, ej watten och icke öl eller någon saft, och likwäl for jag otörstig derifrån? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God är din gåta; funnen är hon: Du låg i Skuggan, när daggen föll i gräset och kylde dina läppar.

4. Gjestur. Hwem är det jag hör, han går kring hårda gator, der han förr ofta farit fram —

hårdt

hårdt och ofta kyßer han — munnar hafwer han twenne och på gull allena går han? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God år din gåta; funnen år hon: Det år en Guldsmeds hammare.

5. Gjestur. Hwilka åro de Jungfrur som gå många tillsamman, djerfwa som deras fader — mången man hafwa de kommit på ofård, derföre måste hwar och en frukta dem? Heidrekur, Konung! gissar du min gåta?

Kungen. God år din gåta; funnen år hon: Det år hafwets Jungfrur — de göra mången mans ofård och åro många tillsamman.

6. Gjestur. Hwilka åro de qwinnor, som alla gå tillsamman, djerfwa som deras fader — sällan åro de mot mån blida och i stormen måste de waka? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God år din gåta; funnen år hon: Det år det stormiga hafwets döttrar c) — de gå tre tillsamman, når stormen dem wäcker.

7. Gjestur. Hwilka åro de Tårnor, som framgå förjande, djerfwa som deras fader — de hafwa bleka lockar och åro hwitklädda — aldrig månde de warsamt gå? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God år din gåta; funnen år hon: Det år, då hafswågor tjutande gå fram och kamma sina hwitskummiga lockar, och bleka sina kläder d) — de följa jemt Seglaren och akta intet.

8. Gjestur. Hwilka åro de flockar, som fara öfwer land — hwitan sköld båra de om hösten; men

swart

swart om sommartid? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. Dina gåtor försämras och månde wäl nu tryta dig. Lätt att finna war denna gåta: Det är Skogsripor, som om sommaren äro swarta, och hwita om wintern. Will du då nu undergå mina Spekingars dom? Gjestur mälte: än will jag försöka med flera gåtor; men ej undergå Spekinga-dom.

9. Gjestur. Hwad war det för ett djur, jag såg wid Enwålds-Konungens portar: fötter hade det ätta och fyra ögon, och bar högre sina knän, än lifwet. Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. Det är ett litet kräk, som kallas Wäf-Konungen (spindel) [e].

10. Gjestur. Hwad war det för ett under jag ute såg: det hade sitt hufwud på dödens wäg (Helwega), men wände sina fötter mot solen? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God är din gåta; funnen är hon: Det är Swärds-lök, som har sin rot i jorden och sina blad mot solen.

11. Gjestur. Hwad är det på höga fjällens åsar — der aflar qwinna med qwinna, till deß de föda en son; och honom måste de båda sedan skydda? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God är din gåta; funnen är hon: det är twenne blomswepen [f]) och stängeln som uppskjuter emellan dem.

12. Gjestur. Hwilka äro de Herrar, som i wänskap tillsamman styra sina land — folk sända

de

de landet öfwer; att segra gå de alla? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God är din gåta; funnen är hon: Det är Tafl-spel g) — wänner äro de som spela och i rutorna skifta sina brickor.

13. Gjestur. Hwilka äro de qwinnor, som utan wapen slå sin Konung — de mörkare slå alltid bi, men de ljusare fly? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God är din gåta; funnen är hon: Det är Handtafl — brickorna slås med wapenlös hand.

14. Gjestur. Hwad är det för ett djur, som måns egendom förstör — det är rundadt omkring, har åtta horn, men intet hufwud och många följa det efter? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God är din gåta; funnen är hon: Det är tärningen i spelet — hon är märkt utanpå och beröfwar mången sin egendom, som wågar den i spelet — han har åtta hörn, men intet hufwud.

15. Giestur. Hwad war det för ett under, jag såg ute wid Enwålds-Konungens portar: hårdare än horn — swartare än korpen — hwitare än ägghinnan, och rätare än en staf? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God är din gåta; funnen är hon; Du såg en swart Agat, som sken mot solstrålen.

16. Gjestur. Hwad är han för en, som sofwer i askgraf, af sten allena giord — han har hwarken fader eller moder, den flycktingen — så månde han bärga sitt lif? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God år din gåta; funnen år hon: Det år elden, som höljes af askan i spisen — han år slagen ur flintsten, med stålet.

17. Gjestur. Hwilken år den starke, som framgår öfwer marken: han swåljer skog och sjö — fruktar winden, men icke mån — han går emot solen och bortskymmer henne? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. Din gåta år god; funnen år hon: Det år Dimman — hon förtager solens sken; men winden fördrifwer henne, och ingen man.

18. Gjestur. Hwilka åro de Brudar, som wada i skumhwita sårkar och taga sin fård utför fjården — hårdan bådd hafwa der de hwitklådda qwinnor och leka ej mycket i lugn? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God år din gåta; funnen år hon: Det år båtar som låggas i skåren och wada i skummiga fjården, och ligga stilla i lugnet.

19. Gjestur. Hwem år den mågtige, som råder öfwer många och halft år wånd åt dödens boning — för mån nåmnes han en bårgare och år bäddad i jorden; åfwen wål har han en trofast wån? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God år din gåta; funnen år hon: Det år ankaret med det goda ankartåget — det råder öfwer många skepp — det drifwer sin ena klo i jorden och wånder den åt dödens boning; åfwen bårgar det mången man.

20. Gjestur. Hwad war det för ett under jag såg ute för Enwålds-Konungens portar: twå andlösa, liflösa buro sårande sidoblad? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kun-

Kungen. God är din gåta; funnen är hon: Det är swärdsbaljor; de äro andlösa och lifslösa, och äro för dem många goda swärd smidde.

21. Gjestur. Twenne Tärnor båra twenne andra blekhårade brudar till frustugan — det war för människor undangömdt — ej med hand eller hammare war det gjordt; dock utanför holmarne ligger den stolte, som gjorde det? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God är din gåta; funnen är hon: Det är ägg och deruti ungar — skalet är de spådas hus — det är hwarken slagit med hammare eller hand; Swanen är den man som gjorde det — han sjunger så stollt under Ö.

22. Gjestur. Jag såg jordskoftets inwånare fara, derpå satt as på as; en blind red en blind till swallande ström — den hästen war andtruten? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God är din gåta; funnen är hon: Du såg en död häst — som synes hafwa legat på ett stycke is och en död örn på hästen; detta månde du hafwa sett alltsammans skrida ned i strömmen — der woro både blinda och döda.

23. Gjestur. Fordom war Näs-gåsen nära att föda, och då stunden kom, bar hon timmer tillsamman till sitt hus — då bistodo henne halmbitarens käftar och en drönares skalle låg öfwer dörren? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. Du såg en and på ägg — hon låg mellan twänne oxkäftar, dem du kallar halmbitarens ben — drönareskalle kallar du oxens hufwudskål.

24. Gjestur. Hwad är det för ett djur, som de Danske såra h): blodig rygg bär det, skyddar män, möter spjuten, råddar mångens lif och hwälfwer sig öfwer händerna? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. Det är en sköld — honom såra ofta de Danske — han har ofta blodig rygg och skyddar många män.

25. Gjestur. Jag såg om sommaren före solbärgningen små grefwarne tigande dricka sitt öl och bad dem, som woro af drycken förnöjde, lefwa wäl; men ölkärlet ropade? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. God är din gåta; funnen är hon: Du såg grisar, som tyste drucko och swinet grymtade.

26. Gjestur. Hwad war det för ett under jag såg ute för Enwålds-Konungens portar: tio hufwuden hade det, tjugu ögon, fyratio fötter och framgick så tungt? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. Har redan gißat! det månde wäl wara en sugga, som är här i gården och säger du att hon hafwer nie grisar — deri du månde ljuga; men om du detta wet, så är du en annan Giestur blinde, än jag tänkte. Derpå bjöd Konungen ihjälslå swinet, och då befanns det så wara, att det hade nie grisar. Då lade Konungen handen på Tirfing och drog honom fram och åter i skidan, och bad Gjeste blinde, som förut, framställa gåtor.

27. Gjestur. Hwilka äro de twå, som hafwa tio fötter, tre ögon och en swans? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kun-

Kungen. Det är då Oden rider sin häst Sleipner i).

28. Gjestur. Säg mig då det, Heidrek Konung! om du är wisare än alla andra: hwad talte Oden i Balders öra, innan han fördes på bålet? Heidrekur, Konung! gißar du min gåta?

Kungen. Det wet du allena, fördömda spöke! och hastigt drog nu Konungen Tirfing och högg efter honom. Då flög Oden upp i en örns hamn, och swärdet afhögg stjertfjedrarna och råkade en wakthafwande, som deraf fick sin bane. Oden målte då: illa gjorde du nu, Heidrekur Konung! att du anföll mig oskyldig, och derföre skola dig till bane warda de sämste trälar!

Sextonde Capitlet.

Heidrekur hade nie trälar, hwilka han tagit i stridsbyte, wästan i Skottland. De woro ättstore män och kände tungt sin träldom. Konungen wistades då der, som heter Nedra Handafjäll. Det hände en natt, att Konungen låg i sitt sofrum och få män med honom. Trälarne togo sina wapen och gingo till Konungens boning: de slogo först yttre wakten, bröto sedan upp Konungens tjäll, gingo dit in och mördade den sofwande Konungen, med alla dem, som der inne woro. Tirfing och all egendom, som der war, togo de med sig och smögo sig så bort, att ingen wißte hwem Konungen dräpt hade. Angantyr, Konung Heidreks son, lät stämma

ma folket till ett stort allmänt Ting; och wid det tinget blef han till Konung tagen öfwer det rike, som Fader hans egt hade. Då gjorde Angantyr det löfte, att han skulle ej sitta i sin faders högsäte, om han ej hämnats hohom a). Derefter skyndade han ensam bort och for wida att söka dem, som dräpit hade hans Fader. En qwäll gångar han sig ned till en sjö, utmed den å som Grips-å kallad är b). Han såg på sjön, hwar några män suto wid fiske, och såg widare en af dem uppdraga en fisk: denne ropade till en annan, att gifwa sig den knifwen, hwarmed betet afskars; men han sade sig ej kunna lemna den. Då mälte han, som war i bakstammen: tag det swärd, som är under hufwudfjölen; han tog swärdet, blottade och skar af fiskens hufwud och qwad:

Det gall denna gjädda
Wid Grips-åns mynning,
Att wid Handa-Fjällen
Kung Heidrek wardt slagen.

Angantyr igenkände der swärdet Tirfing, gick sedan bort i skogen och fördröjde tills mörkret kom; men deße män gingo i land till sina tjäll och lade sig att sofwa. Angantyr kom wid midnattstid och fällde tjället öfwer dem och drap dem så alla. Då tog han Tirfing, och war det ett Jär-tecken, att han hämnats sin Fader. Sedan for han hem och satte sig i lugn i sitt rike.

Sjut-

Sjuttonde Capitlet.

Derefter tillreder Angantyr begångelse efter sin fader i det hårad, som Arheim a) heter och Borgen Dapstad. Han bjuder till sig alla de förnämsta i sitt rike, och war der en ganska stor folksamling. Nu fick Hlaudur, Konung Heidreks son med Swafa, spörja sin faders fall, rider sig sunnan med sitt folk att besöka Angantyr sin broder och fordra af honom landa-skifte. Han kom till Dapstads borg då begrafningen stod. När Hlaudur kom i gården med sitt sällskap, till dryckes-stämman, stodo der många män ute. Hlaudur mälte till en af dem och qwad:

In gack, du Herre!
I sal högan
Och bed Angantyr
Till samtal komma
Och mig höra,
Twenne ord blott —
Twenne eller trenne,
Som honom lyster.

Mannen gick in för Konungen och qwad:

Hit är Hlaudur kommen,
Heidreks arfwinge,
Broder din,
Den tappre:
Nog syns han manlig
På hästen höga —
Will nu den Kämpen
Med dig tala.

Angantyr stod hastigt upp, kastade öfwer sig brynjan, tog hjelm på sitt hufwud och Tirfing i

han=

handen, gick så ut och allmogen följde honom. Då mälte Angantyr och qwad:

Hell dig! du Hlaudur!
Son af Heidrek,
Broder min! — kom att
Sitta i salen!
Drickom af Heidreks
Högtids-drycker!
Wår Fader,
Höfdingars Furste —
Win och mjöd,
Hwilket dig lyster att wälja.

Då qwad Hlaudur:

I annat wärf
Hit jag lände,
Än öl att dricka
Och taga af Kungen
Fradgande mjödet.
Med dig jag månd' skifta,
Hwad Heidrekur egde:
Af spiut och lansar
Och alla pilar —
Af få och boskap
Och gnyende qwarnar:
Trälinnor och trälar
Och deras byar:
Den gränsande skogen
Som Mikwidur b) heter —
Och lunden, som helig,
För trogna
Folket, ståndar.
Stenen den fagra,
Som ståndar wid staden —
Hälften af allt, hwad
Heidrekur egde:
Folk och länder
Och gullringar röda c).

An-

Angantyr qwad emot:

Broder! förr månde brista
I rödaste blod —
Och kalla spjut
Möta hwarannan —
Och mången Kämpe
Bita i gräset,
Innan jag Tirfing
I tu delar! —
Eljest dig, Humblingur! d)
Arfwet jag skiftar.

Jag will bjuda dig
Fagraste rustning;
Och mång krigsman
Som tjent mig troget.
Jag ger dig tolfhundrade kämpar —
Tolfhundrade hästar —
Tolfhundrade swenner,
Som sköldar bära:
Åt hwarje man jag
Ger hwad han fordrar,
Och annat öfwer
Hwad han kan önska.
Hwar man en gullkied
Jag fäster om halsen —
Hwar man en mö
Må sig utwälja!
Skall öfwer dig sittande
Silfwer hölja —
Och gångande dig
Gull begjuta —
Så skall hwar du framgår
Gullringar klinga —
Skall tredjedelen gifwa
Af trogna folket!

Ader=

Adertonde Capitlet.

Gissor Gritungalid, Konung Heidreks fosterfader, war då hos Angantyr och war nu en utlefwad man. När han hörde Angantyrs anbud, tycktes honom att han bjudit alltför mycket; då qwad han detta:

Tycks det ej antagligt,
Slafwa-foster!
För en Trälinnas
Son — fast af Konung född,
Dock Frillebarn.
Nej! bättre i strid är
Arfwet att skifta!

Länge öfwerlade Hlaudur ej, när han wardt frillebarn kallad, om han skulle antaga sin broders anbud. Han skyndade bort derifrån med sina män och kom hem till Humle, sin morfader, Hunalands Konung, och sade honom, att Angantyr bjudit honom halfwa skiftet af arfwet. Humle spör nu huru allt dem emellan tillgått, och wardt swåra förbittrad, att Hlaudur skulle kallas en Trälinnas son, och qwad han då:

Stilla i winter
Skole wi sitta
Och tömma med lust
Dyraste mjödet:
Hwar och en lära
Wapen att sköta
Och dem manligen
Bära i striden.
Wäl skola wi Hlaudurs
Krigshär rusta
Och redligen

Wiskå

Bistå i striden,
Med goda fålar,
Fjorton wintrar a).
Då Huna-hären
Skall wida spörjas.

Denna winter suto Humle och Hlaudur i stillhet. Om wåren sammandrogo de en här så stor, att öfwer allt i Hunaland wardt öde på stridbart folk. Då gingo åstad alla män, som tolf år woro och deröfwer, så framt de i hären wapen båra kunde: der fick ingen häst föras, äldre än tjugu wintrar. Så stort war talet på deras folk, att der räknades blott tusenden; men ej mindre än tusenden woro delte i Fylkingar b). En höfdinge wardt satt öfwer hwart tusende, och i hwar Fylking ett banér. I hwarje Fylking war fem tusende, då på hwart tusendetal tretton hundrade räknas, och på hwart hundrade fyra fyratiotal. Men sådana Fylkingar woro der sextio och tre. När deßa hopar woro samlade, redo de öfwer den skog, som Einer-Kundur heter och skiljer Hunerna från Götaland; men då de kommo ur skogen, sågo de stora byar och en jämn dal, och i dalen en stor och fager Borg. Den egde Herwor, Konung Angantyrs syster, och Ormur hennes fosterfader. De woro der satte till wärn mot Hunernas här och hade hos sig myc-ket folk.

Nittonde Capitlet.

Det war en morgon wid solens uppgång; då stod Herwor i ett torn öfwer borgens port; hon såg sunnan från skogen ett tjockt damm af håstars fötter uppstiga och länge bortskymma solen: snart såg hon glimma, under dammet, i gull färgade och gullbelagde fagra sköldar, gyldene hjelmar och hwita brynjor. Då såg hon, att detta war Hunernas här och myckel folk. Herwor skyndade ur tornet, kallade den swennen, som förde stridshornet, och bjöd honom sammanblåsa folket. Då mälte Herwor: tagen edra wapen och rusten eder till strid; men du Ormur! rid emot dem och bjud dem fäktningen för borgens södra port! — Ormur qwad:

Jag skall rida
Och sköld bära —
Och Guda-folket a)
Striden bjuda.

Då red Ormur af borgen dem till mötes. Han ropade högt och bad dem rycka för borgen, på södra portens wall: der bjuder jag eder till fäktning; der bide den annan, som före kommer! — Ormur wände åter till borgen och fann Herwor bewäpnad med allt sitt folk. De förde nu ur borgen sin här mot Hunerna, och började der en grym strid. Men emedan Hunerna woro till antal så öfwerlägsna: wände sig nederlaget på Herwors sida och sidst föll Herwor, omwärfd af sitt slagna folk; men när Ormur såg hennes fall, flydde han och alla de oduglige. Ormur red natt och dag, som mest han förmådde, att finna Angan-

tyr

tyr Konungen, i Arheim. Men Hunerna började att härja och bränna landet wida omkring. När Ormur kom för Konungen, qwad han:

Sunnan är jag kommen,
Att dig förtälja:
I gnistrande eld
Flög mark och hedar —
Sprängdes i bled
Det trogna folket.
Än mer — Jag såg
Din unga syster,
Heidreks dotter,
Blodig till jorden
Digna och dö,
Slagen af Huner;
Med många andra
Höfdingar dina.
Mer glad hon till striden
Gick, än till dansen —
Mer glad hon till marken
Nedsönk, än bruden
Reder sin brudsäng.

Då, när Angantyr Konungen det hörde, wred han i sorgen sitt skägg och war sen att tala. Omsider mälte han detta: Obroderligt blef du behandlad, oförgätligaste syster! — Sedan öfwersåg han sina Höfdingar, och woro de få. Han qwad då:

Nog moro wi månge,
När mjöd wi drucko —
Få äro wi nu, då
Flere behöfdes.
Ej ser jag en,
Bland mina kämpar,
Fastän jag gåfwe
Gull och löften,

Som

Som will rida
Och sköld båra,
Till Huna-håren
Krigsbud föra b)!

Då qwad Gissor den gamle:

Jag af dig ingen
Lön will fordra,
Och ej det röda
Gull begåra;
Dock will jag rida
Och sköld båra,
Guda-folket
Strid att bjuda.

Det war en Lag stiftad af Konung Heidrek, att når en hår kom i ett land, skulle landets Konung ega rått, att anwisa walplatsen. Då skulle Wikingarne icke få hårja, innan slaget war afgjordt.

Gissor hårklådde sig i god rustning och sprang på sin håst: då målte han till Konungen och qwad:

Hwar skall Huna
Walplats blifwa?

Angantyr qwad:

Wid Dunhed och Dilgiu
Och kring wida
Jassa-fjällen
Wåntar dem striden!
Der ofta gode
Kämpar fåktat
Och fagra segrens
Ryкte skördat.

Nu red Gissor bort och kom till Hunernas
hår.

här. Han red ej närmare, än att han kunde tala dem till. Då ropade han med stark röst och qwad:

Som slagne stå edra rotar,
Edra Höfdingar båswa,
Wid fallet ståndar Er Konung,
Och Odin är eder oblid!

Till strid jag Er kallar
I Dilgiudalen,
På Dunaheden,
Wid Jassa-fjällen!
Låte der Odin
Edra hästar
Och pilar alla
Så flyga och fara,
Som jag
Unnar och qwäder!

När Hlaudur, hörde Gissors ord, ropade han: Fångslas skall du, Gissor! Angantyrs man, sänd från Arheim. Då sade Humle Konung: Icke skola wi spilla Arheimarens blod, som ensam far c). Icke fruktar jag Hunerna eller deras Hornbågar, sade Gissor, gaf sin häst sporren och red att finna Angantyr, gick in för Konungen och qwad honom wälgång. Angantyr sporde, huru han funnit Huna-Konung? — Gissor mälte: Jag talade dem till och stämde dem Dilgiudalen och Dunaheden till walplats. Angantyr sporde honom, huru mycket folk Hunerna hade? Gissor mälte: Stort är deras tal — Sextio och tre äro deras Fylkingar — I hwarje Fylking fem tusende — I hwarje tusende tretton hundrade — I hwarje hundrade fyra fyratiotal wäpnade män.

När Angantyr sport detta om Hunernas här, sände han ut sina män på alla wägar och stämde till sig hwar man, som wille strida för honom och wapen föra kunde. Sedan gick han till Dunaheden med sitt folk och ganska stor war hans här. Kommo då Hunerna honom till mötes och hade hälften mera folk. Följande dag började de sin strid och fäktade hela den dagen, men wid qwällen gingo de åter till sina låger. Så stridde de i åtta dagar och ingen Höfdinge war sårad och ingen wißte talet på de män som fallit. Men till Angantyr samlades folk, natt och dag, från alla wägar, så att han nu ej hade mindre folk än wid slagets början. Nu wardt slaget hårdare: Hunerna anföllo häftigare; ty de sågo der sitt wilkor, att deri blott stod deras lifs wål, att icke besegras, och tyckte, att hårdt månde blifwa bjuda Göterna fred. Men mot Hunernas här stodo Göterna för sin frihet och fosterjord, och stodo de fast och eggade hwarannan. När dagen åled, gjorde Göterna hårdare anfall och fiendens Fylkingar började signa tillbaka. När Angantyr det såg, gick han fram ur sin sköldaborg d), i spetsen af sin här, och hade Tirfing i sin hand och slog både män och hästar. Då skingrades de män, som utgjorde Huna-Konungs skölda-borg, och bröderna skiftade hugg med hwarannan. Der föllo Hlaudur och Humle, och Hunernas leder brusto och flydde. Men Göterna slogo då och fällde till jorden ett så stort nederlag, att åarne dämdes i sitt lopp och flödade ur sina bäddar; och dalarne wordo fulle af hästar, blod och döda män. Angantyr gick att beskåda walplatsen och fann der bland de slagne sin broder Hlaudur; då qwad han:

Bjöd jag ej, Broder,
Dig gerna dela
Gull, folk och land — allt,
Hwad du begärde.
Nu hafwer du intet,
Som gälldar dig striden —
Ej rödaste gull, och
Inga länder!

Förbannadt det Öde!
Att jag, Broder!
Din bane är worden;
Men än månd' det spörjas:
Oblid är Norna-domen e).

Tjugonde Capitlet

Är utan twifwel i sednare tider tillsatt och hör ej egenteligen till Herwors Saga; men såsom innehållande en, i historiskt afseende, upplysande Ättledning från Angantyr, har Öfwersättaren trott sig ej böra utesluta det.

Angantyr war länge Konung i Ridgötaland. Han war en rik, gifmild och mägtig man, och Konunga-ätter äro från honom komna. Hans son war Heidrek Ulfhammur a), som sedan länge war Konung i Ridgötaland. Han hade en dotter, som het Hildur; hon war Haldan Snälles moder, hwilkens son Ifwar Widfarne kom med sin här till Swea-rike, som det säges i Konunga-Sagor.

 Men

Men K. Ingjald Illråda fruktade hans här och brände sig sjelf med allt sitt folk i den by, som Råninge är nämnd. Ifwar den Widfarne lade då under sig hela Swea wälde, Götaland, Saxland och alla de östra länderna allt intill Gardarike. Han herrskade ock i Westra Saxland och wann den del af England, som kallad är Northumberland. Han lade äfwen under sig allt Danawälde, och satte deröfwer till Konung Walldar, den han gifte med sin dotter b). Harald Hildetan och Randwer woro deras söner. Men Walldar afled i Danmark; då fick Randwer riket och wardt Konung; men Harald Hildetan lät nämna sig Konung i Götaland c) och underlade sig slutligen alla ofwannämnda riken, som Ifwar den Widfarne Konungen hade ägt. Randwer fick till hustru Asu, Konung Haralds dotter, från Geiraudagård i Norge. Deras son kallades Sigurd Hring. Randwer blef brå-död, och Sigurd tog efter honom Konungadömet i Danmark. Han höll ett slag med Konung Harald Hildetan på Bråwalla i Östra Götaland d); der föll Harald och mycket folk af hans krigsmän. Denna strid har i Forn-Sagor blifwit wida spord, och wardt talet af dem, som föllo der, så stort, som då Angantyr och hans Broder fäktade på Dunahed. Sigurd Hring war Dana-Konung till sin död, och efter honom Ragnar Lodbrok, hans son. Harald Hildetans son het Eystern den Illråde e). Han styrde Swea rike, till deß Ragnar Lodbroks söner slogo honom, som i hans Saga förtäljes: de lade sedan Swea wälde under sig f); men efter Konung Ragnars död, tog Björn hans son, Järnsida benämnd,

nämnd, Swea, men Sigurd Dana wälde, Hwitserk östra riket, och Ifwar den Benlöse England. Björn Järnsidas söner woro Refil, en Härförare och Sjö-Konung, och Erik, som wardt Konung efter sin fader i Swearike, men lefde ganska kort tid; hwarefter Refils son, Erik benämnd, tog styrelsen. Han war en stor Härnadsman och ganska rik och mägtig. Björns g) söner woro Erik och Björn, Upsala Konungar; då war Swearike åter i Brödra-skifte: de egde riket efter Erik, Refils son. Konung Björn bodde i den by, som Håga kallas, och blef nämnd Björn på Håga: hos honom war Brage h) Skald.

Erik, Konung Amunds i) son, blef efter sin fader Upsala Konung, och i hans dagar uppsteg Harald Hårfager på Noriges Thron, den förste Enwälds-Konung af sina ättmän. Björn k) het Eriks son: han tog landet efter sin fader och styrde det länge. Hans söner woro Erik den Segersälle l) och Olof: de togo efter sin fader riket och Konungadömet. Olof war Styrbjörn Starkes fader: i deras dagar afled Konung Harald den Hårfagre. Styrbjörn höll ett slag med Erik, sin faders broder, på Fyriswall, och der föll Styrbjörn. Sedan styrde Erik Swearike till sin dödsdag: han egde Sigrid Storråda. Deras son het Olof, hwilken efter Erik blef tagen till Konung i Swithiod: han war då barn, och Swearne buro honom med sig, och nämndes han deraf Skötkonung, men sedan Olof den Swenske: han war länge en mägtig Konung. Han tog först namn af Swea Konung, och i hans tid wardt Swithiod Christet kalladt. Efter honom tog Amund m),

 hans

hans son, Konungadömet och wardt sotdöd. I hans dagar blef Konung Olof den Helige slagen på Stickastad n). Konung Olof den Swenske hade ännu en son Amund, som tog styrelsen efter sin broder. I hans tid höllo Swearne illa Christendom. Han war ej långe Konung. Stenkil het en ansedd och rik man i Swearike. Hans moder het Astrida, dotter af Malsin Skialge i Halogaland, och Ragwald den Gamle war hans fader. Stenkil war först Jarl; men sedan efter Konung Edmunds död togo Swearne honom till Konung. Då kom Konungadömet i Swithiod ur den uråldriga ätten af sina forn-Konungar o). Stenkil blef en mäktig Höfdinge och egde Amunds dotter: han wardt sotdöd i Upsala, wid den tid då Konung Harald föll i England. Ingemund het Emunds son, hwilken Swea folk tog till Konung efter Hakon. Inge war långe en älskad Konung och en god Christen. Han afskaffade Blotandet i Swithiod, och bjöd att allt folk der skulle Christnas. Men Swearne hade för fast tro på hedna Gudar och höllo sin lag. Konung Inge tog till hustru en qwinna, som het Mö, och hennes broder kallades Swen: han war mera än andra män Konung Inge behaglig, och wardt den rikaste man i Swithiod. Det tycktes Swearne som Konung Inge hade brutit deras Landslag, då han förändrade det, som Stenkil hade låtit bestå: wid ett Ting som de höllo med Konung Inge, förelades honom wilkor, om han häldre wille hålla sig wid gammal Lag, eller lemna Konungadömet. Konung Inge förklarade då, att han aldrig månde förkasta den tro, som rättast war. Då rasade Swearne, kastade stenar och drefwo honom från Lag-Tinget.

Swen,

Swen, hans swåger, stadnade efter honom på tinget. Han erbjöd sig att Blota för dem, om de gåfwo honom Konungadömet: dertill samtyckte de alla, och Swen wardt tagen till Konung öfwer hela Swithiod. Nu framleddes en häst, som höggs i stycken och skiftades att åtas; men med deß blod wardt Odins altare bestruket. Då förkastade alla Swenskar Christendomen och började Blota. Men då Inge war fördrifwen, for han till Westra Götaland. Blot-Swen rådde i trenne wintrar öfwer Swea folk. Konung Inge for med sitt folk i några hopar öfwer Småland och Westergötland till Swithiod. Han red både dag och natt, och kom oförwarandes öfwer Swen tidigt en morgon. De slogo huset öfwer honom, satte deri eld och brände allt det folk, som war derinne. Thiofur het en ansedd Länsherre, som blef bränd derinne: han hade följt Blot-Swen, hwilken sjelf kom ut, men blef der slagen. Inge tog då riket, uppråttade åter Christendomen och styrde Swea folk till sin dödsdag. Halstein war Konung Stenkils son, samt Inges broder och medregent. Hans söner woro Philip och Inge, som i Swithiod togo Konungadömet efter Inge den Gamle. Han egde till hustru Ingigerd, Konung Harald Sigurdsons dotter, och war en korrt tid Konung.

Upplysningar
Till det Första Capitlet.

a) Tillförlitligast hwilar man utan twifwel wid denna, af alla grunder, som för kännedomen af Forntiden kunna anföras; huru snart kunde ej en Fra-sägn, eller Tradition, i en längre fortsättning af tid och af olika förtäljare förändras — och skyddades wäl alltid Skaldens qwäden af sin bestämda rythm och form? Deßa woro deßutom, blott få undantagne, såsom Thiodolfs och Eywinds Skaldestycken, ej annat än Epigrammer, hwilka ofta i historiskt afseende gåfwo föga eller intet ljus. Wår okände Författare antyder derföre Forn-Böcker, såsom grund för den enkla poetiska berättelse, om Sköldmön Herwors och deß åttmäns öden. Af den bundna poesi, som här förekommer, äro Hjalmars dödssång och Herwors beswärjnings-qwäde, wid sin Faders graf, utmärkte och genom öfwersättningar på Tyska, Danska och Swenska redan kände.

b) Swårligen låter Sagornas Geografi bestämdt utreda sig. Samma ort har ofta olika namn, af de olika folkstammar, som der satt sig ned — och ofta gafs samma namn åt åtskildta länder, då de blifwit bebyggde af folk från samma moderland. Eddan säger: Nore Jotun byggde först Jotunheim: länder som hans efterkommande intogo, kallades sedan så, till deß andra folkstammar gåfwo dem andra namn; men landet kring om hwita Hafwet, eller de gamlas Gandwik, der Jotuns ätt längst bibehöll sig, bär egentligen och allmännast detta namn. Berömde författare hafwa olika bestämt Jotnaheims belägenhet: wid stränderna af floden Dwina, wid Petsora och Oby.

Lundsland tros wara ett fel i sielfwa handskriften, och bör förmodligen läsas Hunnaland.

c) J nordiska Fornhäfderna nämnas Asarnes Odin och Yngwe, hans son, Tirkia-Konungar och omtalas såsom Höfdingar för ett Tartariskt folk, må hända, af samma stam, som de Turkar, hwilka intogo Constantinopel och gåfwo Europeiska Turkiet sitt namn. De folk, som före deßa Asars och Turkars utflyttning till Norden, bebodde Thules fjäll och wildmarker, lära warit ohyssade, som deras land, och widunderligt målar fornwerlden deras styrka och utseende: de kallas i Sagorna: Jättar, Resar, Troll, Bergboar och Rim-Thußar.

d) Mannaheim är det wackra namn, hwarmed Isländske Poeterna utmärka Swerige. Till Seminger räknade Hakon Jarl hin rike sin ätt: detta Swithiod kallade de Mannaheim; men det stora Swithiod hin mikla kallade de Gudaheim. Ynglinga-Sagan.

e) Glåsiswall betyder ett skimrande och hårligt land, och förklaras af många för Gimle, hwarom i Eddan: Sunnan wid werldens ända är den fagraste stad och klarare än Solen, som Gimle heter: han skall stånda, när Himmel och Jord förgås; der skola rättrådige män ewigt bo.

f) Med Udains akur (odödens åker), och Glåsiswall, tros af många författare att Götherna förstått ett skönt land wid Dwinaflodens östra strand, der Gudmuudur, en af deras Gudar, warit Höfdinge. Meningen af detta ställe bör ei fattas annorlunda, än såsom Plinius skrifwer om Nordens folk: Dem war all kråmpa och sjukdom okänd. Döden öfwerkom der ingen; utan mätte af år och en lycklig lefnad, störtade de sig utför klippor i hafwet. Säll skattade man der en sådan död.

De lefwa längre och ett sällare lif än andra dödliga, och när de ledsna wid lifwet brådstörta de sig med frögd från någon wiss klippa i hafwet. Ärofull anses bland dem denna begrafning. Pomp. Mela. lib. 3.

g) Berserkur betyder brynjolös, och war bland forntidens kämpar ett ärofullt namn: då Berserksgang eller kämpawreden dem åkom, kastade de ifrån sig sköld och brynja, fördristande sig blott på sitt swärd och sin arm.

h) Ogn härstammade från Alf den gamle i Alfheim, hwarföre den poetiska Sagan säger henne wara af Älfwornas ätt, om hwilka Gudomligheter i Eddan så förmäles: der är den stad som Alfheim heter; der bor det folk som Ljus-Alfar nämnes; men Swart-Alfar bygga under jorden: Ljus-Alfarnes ansigten äro klarare än Solen; men Swart-Alfarnes swartare än beck. Ljus-älfwor ansågos för goda Skydds-andar, åt hwilka hemma i husen offer anställdes, som kan inhämtas af Skalden Sigwaters resa: Han kom till en gård och ämnade stiga dit in; men blef afwisad, ty Alfa-blot hölls derinne: då qwad han:

"Gack!" — qwad qwinnan derinne —
"Stackars Dräng! gack än längre;
"Hedne män, wi Odens
"Lag och wrede än frukta" —
Oblidt qwad mig derinne
Grymma qwinnan, som offrar
Alfa-blot i byen,
Och blodet ger åt Ulfwen.

Ännu lefwa hos oß i folktron deßa andewäsenden, och ännu fruktar den enfaldige landtbon om natten onda Älfwors möte, hwaraf en sjukdom tros uppkomma, som kallas Älfablåst.

blåst. Och då om wåren på gröna ängarna, ljusare ringlar synas, af en mindre frodig gråswäxt, kallas det ännu af dem Alfdansar och tros förorsakas af Älfworna, som i natten der anställa sina lekar.

i) Det torde wara öfwerflödigt, att erinra wid detta och dylika, i Sagorna ofta förekommande uttryck: han hade åtta händer, han högg på en gång med fyra swärd o. s. w., att dermed blott utmärkas en sällsam styrka eller wighet och skicklighet att föra sina wapen. Ännu säges ju i dagligt tal: Kungen har många händer; hwilken skulle wål wara nog enfaldig, att efter orden förstå detta uttryck?

k) Eliwog eller Jeliwog kallades utan twifwel flera af de strömmar som från fjällen falla i Bottniska hafswiken. Äfwen är sannolikt, att floderna Petsora och Dwina någon gång så i Sagorna blifwit nämnde.

l) Edets öfra fors är Götha-Elfs första fall, som af de gamla fått namnet Troll-hätta, hwilket kunde öfwersättas med Troll-skrämma.

m) Det gamla kämpa-folkets hämnd sökte aldrig tredje och fjerde led; utan att det föreskafwades af Lag, kände den ohyfsade Göthen sig pligtig, att i sitt hägn taga den hwars stöd hans swärd nedlagt.

n) Alfheim kallades det land, som låg mellan Götha-elf och Rom-elfwen, hwarom så förmäles i Sagan: Grimur egde Alwora, syster af Konung Alf den gamle, hwilken war höfdinge öfwer ett land, som låg emellan twänne åar. Dessa åar togo namn af henne och kallades Elfar: wardt så den å, som sunnan war wid Götha-Konungens land, Götha-Elf kallad; men den som nordan war, blef kallad Rom-Elf af Konung Röms namn, hwars land het Romarike. Men Alfheim kallades det land, der Konung Alf war Höfdinge. Sagorna säga, att det folk, som bodde i detta land war af Alfa-lynne och till utseende skyggare än allt annat folk, näst Resarnes ätt.

De äldsta tiders folk synes hafwa trott: att de dödas andar uppehöllo sig kring deras grafwar och ättehögar, och ibland deras efterkommande: på en synlig och en osynlig werld; och denna sednare härligt prydd af skimrande borgar och lysande städer: på ett wid och omkring det synliga Gläsiswall, eller, må hända, i ett deremot swarande rum på himmelen, beläget osynligt land, der Gudmundur i ewig ungdoms skönhet och styrka regerade, och der oskulden skulle njuta sin lön: wid det synliga Gudaheim, ett osynligt, der i Walhall hjeltemodet skulle belönas: omkring det synliga Alfheim, ett osynligt, der Ljus-Alfar eller wälgörande Skydds-andar bodde;

de; och åter, mot alla deßa de saliga andars boningar, swarande underjordiska mörka, der swekket och lasten, der fegheten och förräderiet straffades, och der Swart-Alfarne hade sina boningar.

o) Må hända war det af sitt eget hjertas hemliga önskningar förd, som Alfhilda, ensam i natten, gick upp till kärleks-Gudinnans altare, eller anställdes wanligen Disablot wid skenet af Månen, kärlekens symbol. Att tjena wid Gudarnes offer, och i synnerhet i Disar-Salen, waldes alltid en qwinna, som framför andra war utmärkt af skönhet och börd. När hon framträdde, för den i tyst wördnad tillbedjande menigheten, war hon alltid prydd som en Himmelens Brud. Så förmäles härom i Sagan, då det blodiga sjöslag, som Hakon Jarl höll med Jomswikingarne, beskrifwes: Den dagen blef hans bön till Gudarne fruktlös; ty många af hans folk föllo; men på andra dagen wid Sol-rodnaden förnyades slaget, och warade till deß att Solen war i Södern; då for Hakon Jarl till land och bad sig seger af Thorgerd, Gudarnes Brud. Att äfwen Gudabilderna woro dyrbart prydde, kan ses af följande ur Olof Tryggwasons Saga: Kämpen Alpin satt på sin stol, klädd i dyrbaraste klädnad med ädla stenar och gull, likasom en Gudabild warit satt i stolen.

p) Thor bland Asarne, utmärkt af sin starkhets Gördel, hammaren Mjolner och sina Jernhandskar, war oskuldens hämnare och Trollens förskräckelse. Jätte- och Rimthussa-ätten hade han swurit en ewig fejd, och sökte dem upp i sina hälor och skrymslor. Eddan säger: Ingen är så wis, att han kan uppräkna alla Thors bedrifter; jag kan förtälja dig så många, att dagen icke wille förslå. — Det är förwånande huru oförändrad ännu denna folktro lefwer bland wår allmoge: i Westergöthland kallas ännu åskan för Goa, förmodeligen af Goija, Thors dotter; rättare heter hon i åtskilliga andra landsorter Go-Far och Goa-Far (Goijas Fader) d. å. Thor. Huru ofta får man ej höra af landtfolket, när Åskan går, att Thorwiggen söker Troll och Rån? Mången obetwiflad sägn härom får man ännu höra förtäljas af de gamla, till warning för barnen, att aldrig, när Goan bullrar, stå nära trän eller berg, ty der söka de förskräckta Trollen sin tillflyckt. En gång (denna berättelse påminner jag mig ofta hafwa hört som barn) en gång, när folket i en by afslogo gräset på en bergsäng, började Goan förfärligt dundra och blixtra; då kom liksom ett stort nysta rullandes från berget fram till folket; men de, som wäl wißte, att det war ett Rå, som i denna skepnad wille bedraga dem, hindrade det med sina liar och räfsor att komma närmare; då slog Thorwiggen ned, spillrade i tusende bitar deras liar, och trollet for med ett jämmerligt tjutande tillbaka i berget.

q) En sjö i Småland, med en stor Ö af detta namn, hwars innewånare i gamla skrifter blifwit kallade Blekingsboar, gör troligt att det warit Grimurska ättens hemwist. — Suhm i sin Historia af Dannemark, tror Bolmsö warit belägen i det Norrska Helgeland.

Till det Andra Capitlet.

a) Deßa från Asien utwandrade folk woro utan twifwel de sidsta Österländske nybyggare i Swithiod, hwilkas höfdinge war Sigge Fridulfs- eller Fridleifsson, denne Sagornas ende Asa, Tirkia och Swea höfdinge, men historiens tredje Odin. Han kom till Norden, och då han såg Målarens stränder, tycktes honom der wara ett godt land och fagra dålder, och walde han der sin Borg och Stad, som nu heter Sigtuna. Här torde ej wara olämpeligt att erinra, huru af berömda häfdateknare Fridleifssons bedrifter blifwit tillagda historiens, så kallade, medlersta Odin, och till och med förblandade med Anguls, eller den Saxiska Odins, hwars son Suhm tror Segurlami hafwa warit; hwartill dock wåra Forn-Böcker ingen anledning gifwa. Jämför Suhm om den medlersta Odin, med Sturlesons Ynglinga-Saga, 5 Cap., och detta ställe af Herwara-Sagan.

b) Med Sagornas Dwärgar och Herdwärgar har man trott Lappska folkstammen förstås. Om Dwärga-ättens första uppkomst säger Eddan: Dwärgarne hade först qwicknat af stoftet ner i jorden och woro då maskar; men nu efter Gudarnes wilje erhöllo de förstånd och mennisko-skapnad; bo dock i jorden och i stenar. I Sagans framställning utgöra de alltid en lätt skuggning för Kämpens första drag. Han måste först besegra dwärgarne, Durin och Dwalin (slumpen och dårskapen), och låta de fege lösa sitt lif med goda wapen, som trotsade både Troll och Gastar. De woro små och swage; men illistige, swekfulle och kunnige i slöjder och trolldom. De skydde för dagen, men i mörkret smögo de omkring, eller, som Skalderna i något sednare tider synas hafwa digtat, suto deras sköna Döttrar utanför stenen och slogo sina gullharpor, att locka wandraren in till sig i berget.

c) Werelius anmärker härwid: "war detta sannt, "så har konsten att så smida swärd nu blifwit förlorad." Han an-

anför äfwen ur Musulmännernas historia, att Arabernas Kalif Ali skall hafwa haft ett swärd, hwars ägg, då det drogs ur skidan, delade sig i twänne swärd och blef aderton alnar långt; de Christne fölle för detta swärd, som såden för skördemannens lia.

d) De gamle Kämpar aktade dyrbarast af allt sina swärd, och gåfwo dem namn, som ofta med deras egna delade odödlighet. De ärfdes från Fader till Son och begrofwos med den sista wärdiga ättlingen. Så länge Thidrick af Bern lefwer i Sagan, skall swärdet Nagelring och hjelmen Hildegrim ihugkommas. Så länge Einar Skulason och Oelenschläger låsas, skall Neiter, Konung Olof den heliges swärd, ej förglömmas.

Till det Tredje Capitlet.

a) I Wikinga-färder sökte Hjelten ära och gull; men orättwist klagar man öfwer Wikingsfararnes wåld och roflystnad. Mera än i wår upplysta tid iakttogs ärans och billighetens lag; det ansågs för nidingswerk och owärdigt en Wikinges ära, att ofreda Krämarns skepp och Landtmannens egendom; blott stridlystna sjöröfwares Segel uppsökte han.

b) Saxe säger, att Andgrimur egde med Odswara, Konung Frode den fridsammes dotter, desa tolf söner; men af Herwors Runesång wid Angantyrs graf kallas de Ejwors söner.

c) Odins och de äldre tiders Berserker woro utan brynjor. Sturleson säger: Odins kämpar foro fram brynjolöse och rasande som wargar, beto i sina sköldar, woro starke som björnar, dräpo män och aktade hwarken eld eller järn; det wardt kalladt Berserksgång. Men sednare tiders stridsmän, som utmärktes med det ärofulla namnet Berserker, buro Brynjor, men drogo derutöfwer Ulfwa-skinn, hwaraf de stundom kallades Ulfwar. Så förmäles om Harald den Härfagres Berserker:

Kämparne grånja;
Odin är dem i hjertat,
De Ulfwar tjuta,
Och stålen klinga.

Tro-

Troligtwis war detta anledningen att Ryßarne kallade de, under Rurik sig hos dem bosättande, Göthiska inkräktare Warger.

d) Detta war det skönaste mål för forntidens årelystnad. Sagan blef en moder för mången bragd och manlig dygd. I sin enkla skönhet, rättwist belönande, flög hon från mun till mun, och wid henne gladdes barnen i den aflägsnaste koja, och brunno af längtan att en gång, som deras fäder, få draga mot Trollen, eller wid den gode Konungens sida få tukta hans och Fosterjordens owän.

Att besjungas i den enkla Runan, war ej en ringa lön för Nordens störste Män, hwarföre åfwen åtskilliga af deßa Folkwisor i hwar wers sluta med denna önskan, att Runorna må bli förda med åra, eller med denna fråga:

Hwem skall föra wåra runor så wål med den åran?

Genom Sekler hafwa många af deßa Forntidens Åreminnen framträngt ända till wår tid, och, såsom produkter af en ren oförkränkt natur, försmås de ännu icke af alla. Huru belöna wål, mot Runan och Sagan, wår tids åreminnen?

Till det Fjerde Capitlet.

a) Från urminnes tider hölls i Norden, wid midwinter eller i Göjemånad, en allmän offerfest i Upsala. Då blotades åt Frigga, för Rikets och Konungens wälgång; men efter att hafwa afgjort landets angelägenheter, gjorde folket sig glada tillsammans under allmänna måltider, lekar och dryckesstämmor, och detta kallades att jola eller jula. Då ändteligen midwinters-offren med Hedendomen afskaffades, kunde dock de gamle Göther ej wänjas ifrån den goda sed, att jula, d. å. göra sig glade tillsammans, men denna högtid flyttades nu från Göjemånad och förenades med Christi födelses högtid. Så säges i Olofs Saga: Medan Sigurd war hedning höll han trenne Blot hwar winter: ett att emottaga wintren med: ett wid midwinter, och ett mot sommaren; men åfwen sedan han tog wid Christen tro, höll han med gåstabuden gammal sed: Om hösten bjöd han sina wänner; men om midwinter bjöd han ganska många till sig att jula: Det tredje gåstabudet hade han

han om Påska, och war då hos honom mycket folk. Det war åfwen fordom ett bruk, att wid julegladjens slut begåfwa sina gåster med dyrbara skånker. "Men nu, så "klagar Werelius wid slutet af sina anmårkningar öfwer "forntids-julen, sedan främmande seder insmugit sig "i landet, åro dryckesstämmorna få och julegåf-"worna nåstan inga."

b) Ingeborg war troligen ej dotter af Yngwe Frey, som Werelius såger, utan af Yngwe Alreks son, som med sin broder Alf regerade i brödraskifte öfwer Upsala öde.

c) Hårmed förstås ej det nu warande Upsala, som af ålder hetat Östra-Aros, utan det stålle som ännu kallas gamla Upsala, der Nordens ryktbara Afguda-Tempel och Gudars boning war, samt der Swithiods åldsta Konunga-åtter hade sina såten.

d) Kåmpen Oddur blef af sin skicklighet, såsom bågskytt, kallad Aurwar-Oddur eller Oddur med pilarne. Han bar åfwen ett annat tillnamn, hin widforle eller den wida bereste.

e) Hialmar den hugfulle war ej Swensk, men Ingeborgs kårlek hade gjort honom Swerige till Fådernesland. Af hans namn tros oratt af Werelius Skaldernas Hilmer, den poetiska benåmningen af en ådel och storsint höfdinge, hafwa uppkommit.

f) Orden Niding inför hwar man, war den kraftigaste utmaning, och så feg omtalas i Sagorna wißt ingen, som gjorde anspråk på namnet Man, att han ej kände detta mera swidande, än det dödligaste sår. Blott Starkather, den oöfwerwinnerlige, nedtryckt af ånger och blygd öfwer sitt förrädiska mord på Wikar, sin Konung och wålgörare, trodde sig owärdig denna de ådla kämpars afundade rått, att med seger eller död från detta tilmäle freda sin åra.

Till det Femte Capitlet.

a) Aldejoborg låg wid Östersjön i södra Rysland, och war en beröwd stad i det gamla Gardarike. Konung Jaroslaw gaf denna stad med tillhörande Jarlsdöme till Prinsessan Ingjerd af Swerige i brudgåfwa. Se Sturlesons Ol. Tryggwasons Saga.

b) Det-

b) Detta ställe tycks wederlägga den nog allmänna mening, att alla Jarlar och högre Ämbetsmän buro Tignarnamn; ty det tillkom blott Furstar och ansedda Män af Kungligt blod. Dock medförde denna bördens förmon intet företräde. Om Odalbonden Skoglar Toste säger Sagan: Han bar ej Tignarnamn, men war dock deras jämnlike.

c) Samma lilla Ö i Bält, som ännu bär sitt uråldriga namn.

d) Askar woro utan twifwel wåra förfäders minsta och mest lättseglade skepp; om de så kallades af sin form, eller derföre, att de woro byggda af Asketräd är owißt. Dromund kallades deras största och måst tungseglade skepp, hwilka man tror att de lärt känna af Grekerna.

e) Detta war en mörk aning om den olyckliga utgången, och ej hwad de gamle kalla mißmäle (mißsägning), som alltid tros båda olycka i hwad man förehar. Så i Olofs mindre Saga: Orsaken till olyckan war denna: der Konungen stod war mycket Ljung- och Enebär, och då han såg böndernas folk komma, sade han: elaka och arga bär — han wille säga: elakt och argt är det folk som möter oß: då swarar Ragwald Brusason: mißmäle är detta, Herre! Kungen mälte då: märk detta wäl! att då mände du ej längre hafwa olefwadt, än jag nu, när du så mißmäler dig! Straxt derefter mißmälte sig äfwen Ragwald och ganska korrt lefde han efter Konungen. Ännu lefwer samma widskeppelse.

f) Före enwigen afgjordes, hwilken det tillkom att gifwa det första hugget; sedan följde, med bestämda mellantider, långsamt de öfriga huggen, och striden slöts merendels med klufwen hjelm och banesår.

g) Bland Nordens storsinte kämpar war alltid detta en ißig sed, och wardt sedan i Upsala stadgadt såsom lag. Asnund, kämpars bane kallad, tilltalade med förakt Hildebrands kämpar: Sällsam sed hafwa Hunalands Berserker, som föra twå swärd emot ett; dock jag är redo = =

h) Af några få ställen i Sagorna blir troligt, att den grymma Österländska sed, att gifthärda sina swärd, äfwen någon gång warit brukad af wåra Fäder. — Tirfing gaf således, så ofta det sårade, banesår — förmodligen anledningen till den underkraft Sagan tillägger det, att så ofta det blottades wara mansbane.

i) Texten har: Dreckur med Jofri, hwilket Sandwig öfwersätter: hos Jofur dricke. Werelius tror Jo=

Jofur wara en benämning på Thor och Gud; men att det äfwen är en skaldisk benämning af Konung.

k) Hilmer och Jofur woro Halfdan den gamles söner, om hwilka så förmäles i Eddan: Deras namn woro så ryktbara, att de hos Skalderna brukas som hedersnamn för Jarlar och Konungar.

l). Stockholms-skären kallades fordom Sotaskår, icke af St. Olofs seger öfwer Wikingsanföraren Sote, utan af en gammal Borg, som warit belägen på den skogbewuxna halfön, wid Mälarens utlopp i Östersjön. Sedan Konung Agne der blef hängd i sin guldkedja af sin Finska Gemål, blef denna halfö kallad Agnafit eller Agnesnäs. Några hundrade år sednare skall en Fiskare från Södermanland hafwa ditfört en Koloni, och ännu i tolfte Seclet war Agnesnäs bebyggdt af Fiskarekojor. Och just der, hwarest Ingeborg tog sista afskedet af sin Hjalmar, der den olyckliga Skalf så grymt på Agne hämnades sin Faders död, och der sedan Fiskarekojorna stodo, är wårt närwarande Stockholm beläget. — Staden har fått sitt namn af Stocksund, så kallades i äldsta tider Norr-ström.

m) Ej underligt om för forntidskämpen den stund af lifwet föreföll mäst poetisk, som banesåret lemnade honom att öfwerskåda sin ofta korta men märkwärdiga lefnad, och om deß föreställningar woro mörka. Nästan med samma ord slutar Bjark, en Dansk kämpe, sin dödssång. Likwäl bör man ej föreställa sig att wåra fäder woro nog omenskliga att lemna de slagna till rof åt wargar och roffoglar. När fienden låg slagen war hatet släckt, och Asmund begrof med sorgbundet hjerta sin fällde owän Hildebrand. Minst kunde Hjalmar frukta att blifwa lemnad obegrafwen på walplatsen, då han såg sin trogne Stallbroder Oddur wid sin sida.

n) Man ser, att understundom, i sjelfwa Bränne-älderns tid, man uraktlät Odins lag att bränna de döda med deras käraste egendom. Det är förut anmärkt, huru dyrbara wåra fäder aktade sina wapen. Hjelten sof med swärdet under sitt hufwud och grep med högra handen deß fäste, och i grafhögen önskade han det med sig. Andgrims söner jordades med hela sin wapenrustning, och Angantyrs skuldra hwilade på Tirfing.

o) Om detta war det nu warande Sigtuna, eller forn-Sigtuna, weta wi ej — allt nog, till Ingeborg förde Ormar-Odd sin Stallbroders lik, må hända efter en wid sista afskedet på Sotaskären gjord öfwerenskommelse; ty Ingeborg hade beslutit att lefwande eller död hwila hos sin Hjalmar. Odins lag bjöd ju, att det käraste Hjelten hade i werlden skulle föras med honom i grafwen. Och Ingeborg förstod wärdet af att wara detta käraste. I detta

bruk,

bruk, att uppoffra sig wid sin Älskares graf, uttryckte förmodligen de Nordiska qwinnorna sitt Orientaliska ursprung och slägtskap med Indiens lyckliga Innewånare. Dock har det derstädes nu mera blifwit en följd af ett grymt lagtwång, som här i Norden warit en gerning af den fria wiljan. Så kände åfwen qwinnan i forntiden sig stolt och salig i medwetandet af själens frihet och kraft; lifwets sällhet kunde wål wåldet frånrycka henne, men icke ewighetens: kärleken.

Wid slutet af Oehlenschlägers, åfwen i sin nya drägt, sköna Tragedi: Axel och Walborg, talar Wilhelm:

"Walborg är död! Som Nanna öfwer Balder,
"Som öfwer Hjalmar Ingeborg, som Elsa
"Öfwer sin Åke. Ja! ja! hennes hjerta
"Har brustit öfwer hennes Axels lik. —
"O! Trohet, Trohet! du är stor i Norden."

Till det Sjette Capitlet.

a) Wåra fornhäfder wisa, att icke blott det redan omenskliga bruk, att utkasta mißfoster och lytta barn, hwilket hos Grekerna, utan twifwel en följd af deras warma och starka känsla för det rätta i form, d. ä. det sköna, hwilket ofta bragte dem till omenskliga ytterligheter, war en lag, utan åfwen det ännu onaturligare, att utsätta de mäst friska och hoppfulla, war tillåtet och öfligt i Norden. Utom af flera andra ställen kan detta inhämtas af Olof den heliges större Saga: Konungen efterfrågade noga, huru man höll Christendom på Island: men det syntes honom mycket brista uti, att det wore wål, då det sades honom att Christendomen hölls på det sättet, att der war tillåtit i lagen, att äta hästekött och bära ut sina barn, såsom Hedningarne gjorde.

b) Herwor war Nordens Kamilla eller Penthesilea; dock ännu mera willd war Thorborg. Likwäl bör man ej tro att alla Nordens Sköldmör liknade dem; många af dem bibehöllo åfwen under den tunga rustningen qwinliga hjertats mildare rörelser, såsom Alfhilda och Utha.

c) Texten har firdar; ett skaldiskt ord, som wål ej betyder egentligen kämpe (Berserker), utan en man i samma högre bemärkelse, som detta ord brukas i orden: Mannaheim och mandom, o. s. w. Isländske poeterna hafwa en mängd ord, att utmärka länkarne mellan ordet manfolk och Berserker.

Till det Sjunde Capitlet.

a) Ryktbärast såsom Wikinga-höfdingar woro utom Sköldmön Herwor, den Saxiska Brynhilda och den Göthiska Alfhilda.

b) Af spöken, gastar och skade-andar, med olika krafter, kan ur Sago'na framställas en hel här. I Trollkonan Buslas wackra sång inför Konung Ring förekomma några af dem i den sidsta versen:

Troll och alla Trolldoms-Nornor,
Gengångare, Bergresar bränne dina salar!
Hrimthussar hate dig! Hästen trampe dig!
Halmen stinge dig och strömmen förwille dig!
Om du icke gör min wilje.

c) Om natten förmäles i Eddan: Norwe het en Jätte. Natten war hans dotter, hon war swart och mörk. Hennes son war Dag, som war klar, ljus och skön. — Alfader satte Natten och Hennes son Dag på himmelen och gaf dem twå hästar och wagn'ar, att de med dem hwarje dygn skulle fara jorden omkring.

Dessa äro Nattens namn:
Menniskor nämt henne Natten
De underjordiska Niola.
Grima nämns hon af Gudar.
Oldrug kalla den Jättar.
Alfarne Sömnens glädje.
Dwärgarne Dröm.

d) Heter i texten Reckar, ett af de skaldiska benämningarne af en man. Så förklaras anledningen till denna benämning i Eddan: De kämpar, som följde Konung Alf kallades Reckar; af deras namn blefwo sedan krigsmän kallade så. Af denna benämning hafwa, må hända, de twänne häraderna Östra och Westra Reckarne i Södermanland fått sina namn?

e) Herwors sköna Rune-sång wid sin Faders graf är öfwersatt af Herder i åttonde Bandet af hans Sämmtliche Werke och afdelningen für Litteratur und Kunst, under namn af Zaubergespräch Angantyrs und Herwors.

f) Sådana beswärjningar skedde med Runor på stafwar, hjelmar och swärd, och woro af tjugu grader med en efter

graderna ökad kraft. Deßa runor synas hafwa warit af twänne slag: Målrunor eller sådana, som till inskrifter eller såsom hieroglyfer nyttjades och woro allmännare kända: och Trollrunor, hwilkas hemlighet blott få kände, och troddes bruka till öfwernaturliga werkningar. Målrunorna uppgingo till sju grader, då de mörka Trollrunor började. De brukades till härda olycks-beswärjningar ända till tolfte slaget då de milda togo sin början, hwilka egde kraft att upphäfwa och motarbeta Skaderunornas werkan. Endast de högsta Runslagen gåfwo magt att uppkalla de döda och beswärja Andar.

g) Betyder utan twifwel här ett swärd som är tecknadt med hårda runor.

h) Wåra förfäder älskade, att åfwen efter döden hwila i skuggan af sina heliga lundar och trän: detta hade de gemensamt med alla forntidens folkslag; Konung Saul och hans söner begrofwos under trädet Elah, och Debora under en Ek. Grekernes namnkunnige anförare Protesilaus under ett underbart okändt träd, och till Konung Ili graf fördes öfwer Joniska hafwet det första Platan-träd som wuxit på Diomedis Ö, belägen wid Apuliska kusten. Plinius, lib. 16.

Wår oförgätlige Werelius, bland hwilkens minsta förtjenster det är, att denna Saga först blef känd, och som åfwen i sista stunderna war sig lik, i kärlek till forntiden, den han älskade, emedan han kände den; yppade för Rudbeck sin wän den önskan att, på Fädernas wis, i skuggan af något träd få sitt hwilorum. Den gode Stallbrödren förstod honom wäl och beredde hon in under ett skuggrikt träd sin graf, sammanförde en ansenlig hög deröfwer och reste der ofwanuppå en Bautasten, med just deßa ord ur Sagan, ristade i runor:

Widar under rotum —

Frid! öfwer den gode Göthen, som så wäl jordade sin Stallbroder; han sjelf hwilar i lågan mull och ingen ristade hans namn i Bautastenen.

i) Ensamma bokstafwen M i andra Run-alphabetet uttryckte hela denna mening nämligen: J första alphabetet hade M betydelsen Madur: man, menniska. J det andra tillades ett epithet, såsom Madur er muldarauka: menniskan är en tillökning af mull. Så ökades gradwis alla ordens bemärkelser ända till sjunde alphabetet, då det redan behöfdes en Skalds wishet, att förklara Runan.

k) Odin war de fallne kämpars wärd och undfägnare i de dödas rike; grafwar och Bautastenar helgades honom, hwa-

hwadan han ock blef kallad Högadrott och Hamnars Konung!

1) Runor, som ristades på hjelmar och swärd, kallades af sin förmodade kraft att gifwa seger: Segerrunor. Det torde ej mißhaga Läsaren, att, såsom upplysande i detta ämne, se införd en öfwersättning af Brynhildas sköna Säng till Sigurd, om Runornas magt, då hon räckte honom dryckeshornet:

Öl jag dig förer
Brynjornas Höfding!
Det är blandadt
Med Guda-krafter:
Inwigt af Sånger
Med Trollstafwar,
Milda qwäden
Och glädje-Runor.

Seger-runor skall du kunna,
Om du will seger winna,
Och rista dem å ditt swärd:
Några på fästet och
Några på Gjördelen,
Nämn sedan twå gånger Tyr!

Dryckes-Runor skall du kunna,
Om du will att qwinnan, som
Wäl du tror, dig icke skall swika:
Dem tekna bak å handen
Och omkring Dryckeshornet;
Med Naud nageln tekna,
Den fyllda bågarn signa,
Wäl se dig om för faran,
Lägg örter i ditt bad!

Fräls-Runor skall du kunna,
Om du will andra rädda,
Och uti barnsnöd frälsa:
Dem in i handen rista
Och i hwar ledgång spänn dem,
Och kalla Disors bistånd!

Swall-Runor skall du kunna,
Om du will kunna bärga
Å hafwet seglens hästar:
Å stäf de böra ristas
Och teknas uti rodret,
Eld slås i kölens spår;
Då, om än sjön går skyhög
Och böljan mörk och blå,
Du bärgad är å hafwet.

Ört-Runor bör du kunna,
Om du will låkdom finna,
Och kunna såren låka:
I bark de böra ristas,
I trådens blad och grenar,
Dem de mot östern wända.

Tal-Runor skall du kunna,
Om du will hämnad blifwa
Och gällda owän sorgen:
Dem winda omkring,
Dem konstigt i ring
Rista kring såten
Och allt å de Thingsrum
Dit folket sig samla till doms och rådslag.

Hug-runor skall du kunna,
Om du will hwar mans sinne
Med Gudawishet winna:
Dem uppfann och qwad,
Dem ristade först,
Dem lårde Odin,
Af de droppar
Som flutit hade
Ur Herdropnis hufwud
Och Herdropnis horn:
Å berget stod han
Med glimmande swård,
Och hjelm å sitt hufwud.

Då talte Memers hufwud
De första wishets-orden:
Den första sanna stafwen —
Och ristande qwad Runan
Å glänsande sköld,
Som ståndar för Guden;

Å Arwakurs öra
Och Alswins hofwar;
Å hjulet, som rullar
Under Raugnis wagn;
Å Sleipners tänder
Och slädens fjätar;
Å Björnens ramar
Och Brages tunga.

Å Ulfwa-kloen
Och Örnens näf och
Blodiga wingar,
Å broars bjälkar,
I den Frälsandes hand
Och den Räddandes fjät.

I gla-

I glaset och gullet
Och Kampens rustning,
I win och örter:
Å Trollqwinnans stol och
Gagners swärdsudd,
Å Granes bröst och Nornans nagel.
Och Ugglans näf.

Allt wardt afskurit
Som Runristadt blifwit
Och kastadt i det heliga Mjöd:
Det kring-sändes wida;
Det finnes hos Asar;
Det finnes hos Alfar;
Det finnes hos wisa Waner
Och menniskor några Runor ega.

De äro bok-Runor,
De äro hjelp-Runor;
Men alla dryckes-Runor
Och unga kraft-Runor:
Om du dem känner
Och wäl dem nyttjar
Oförderfwade
Och obemängde;
Skall du ha wälgång,
Tills all kraft söndras.

Nu skall du wällja,
Då Hlima, de skarpa
Wapnens Gudinna
Bjuder dig wal, af
Rykte och glömska,
Betänk detta wål;
För dig är det dyrbart!

Sigurd swarar:

Jag aldrig skall wika,
Fast döden jag såge;
Feg är jag ej buren: —
Dina råd och din kärlek
Skola mig följa,
Så länge jag andas.

m) En sådan eld som brann wid högar och i kärr, och hwaruti spöken troddes inswepa sig, kallades Wafurlåae, bländeld. Deßa eldar, som man stundom ser om nätterna uppflamma ur jorden af itända ångor tror det enfaldigare folket ännu wara skade-andar, som wilja förwilla wandraren, hwilken, då han blir honom warse, sällan underlåter att gö-
ra

ra ett kors framför sig, eller, hwilket man lika ofta får se, att spotta åt honom. I landsorterna kallas denna eld Lyktemannen och Lyktegubben.

n) Heter i Isländska texten: litt reke eg, föga bekymrar mig. Från det gamla ordet reka bekymra sig om, besöka, har Werelius i sina anmärkningar härledt ordet Ereksgata: en resa, som Rikets äldsta grundlag ålade hwar nywald Konung att företaga till alla prowinser, att gifwa Försäkran och emottaga Hyllning. Den högmodige Ragwald, som föraktade hwad för denna resa war stadgadt i gammal Lag, blef derföre på sin Ereksgata af West-Götherna ihjälslagen.

o) Ett spel med ljusare och mörkare brickor, som, likt Schackspelet, föreställde en slagt-ordning, war hos de gamla mycket i bruk.

Till det Åttonde Capitlet.

a) I Heidreks wildhet speglade Herwor sin egen första Ungdom, och älskade honom derföre mera och gaf honom Tirfing; ty hwad skulle wäl den sagtmodige Angantyr med Berserka-swärd?

b) Furstar och Konungar läto ej gerna hemma uppfostra sina barn, der wigtigare wärf hindrade att nog sorgfälligt wårda dygdernas frön i det späda hjertat, och der förströelser och smickrare så mången gång förstört hela folkslags hopp; utan bortsände dem merendels till män af pröfwad dygd, som, med en rik skörd af wisbet och erfarenhet, redan dragit sig undan werlden. Werelius anförer härwid, ur Konungastyrelsen, deßa märkliga ord: Wis man skall andra män styra; det är ock ett gammalt ordqwäde: Nattblackans wett och Räfwa-klokhet äro honom icke nog.

c) Wån är ett gammalt ord, som blifwit uttrångt ur wårt språk, utan att något annat blifwit satt i deß ställe; man brukar nu i deß ställe fransyska ordet apparence. Ännu säger Allmogen i wißa provinser: Jag har ingen wån, o. s. w.

d) Hwad i föregående not är anmärkt, gäller äfwen om gamla ordet iskra, hwilket tyckes wara bildadt af ljudet, som uppkommer då en rasande och willd menniska skär tillsamman sina tänder: äfwen blir genom förkortning af ordet ihopskåra eller iskåra, iskra.

Till

Till det Nionde Capitlet.

a) Illt frasogn (ondt framtids rykte) war det, i forntiden äfwen den mest wanbördige fruktade; och deremot gott frasogn ett heligt mål för de ädlares bemödanden. Se anmärkningarne till det 3 Cap.

b) Braut i det gamla språket betyder en genom träns och stenars uppbrytande röjd wäg. Ännu kallas i provinserna en af skog och wildmark till uppodling instängd plats, Bröt. Af sin omsorg om landets uppodling fick Anund, Upsala Konung, det hedrande namnet Braut-Anund.

Till det Tionde Capitlet.

a) Det fasta land på Östersjöns östra och wästra stränder, som först odlades och bebyggdes af de Göthiska folkslagen, från Dahlelfwen till Bält, och från Finska Wiken till Weixeln, kallades i äldsta tider Ridgötaland; dock lär Småland och Blekingen egenteligast hafwa warit detta namn. Den andra stora delen af Göthalanden, som utgjordes af Danska öarne med Jutland eller Cimbrernas land, Schleswig och en del af Holstein kallades Ej-land eller öarnes land; likwäl synas en del af öarne blifwit kallade Witaland, och Wetalahed, och tros hafwa fått sina första bebyggare ifrån Swerige under en Konung Eriks tid, som skall hafwa warit den förste Konung i Göthaland, enligt en gammal folkwisa af följande innehåll:

Erik den förste Konung war
I Göthalandena wida,
Till bragder en hug så bolld han bar
I härnad så ock i fride.
Han war ock den först uti Wetala plöjde.

Wrångom och ondom war han led;
Dem gat han ock aldrig lida:
Dem redligom war han aldrig wred;
Ty månd' han ock frågde-ro bida.
Han war ock den först uti Wetala plöjde.

Med Lagar styrde han riket sitt;
Saklöse tarfde ej qwida;

Från wåld han gjorde dem frälst och qwitt;
Men arge djerfdes ej bida.
Han war ock den först uti Wetala plöjde.

Ej war uti Wetala någon till,
Som plegen månde då wända.
Göthiska folket Erik, så mild,
Dock utan Konung utsände.
Han war ock den först uti Wetala plöjde.

I landena Eriks mången war
Som djerfdes ett Lagen ej höra,
Derföre han ock åhåga bar
Han månde ur landet dem föra.
Han war ock den först uti Wetala plöjde.

Så sände han dem i Söderland,
Som först der begynte bygga;
Och med dem mången så godan en man,
Som dem skulle styra och trygga.
Han war ock den först uti Wetala plöjde.

Der woro de under Höfdingars wåld,
Så mången winter till ända;
Tills Humle den enwåldsherren så båld
Dem Dan till Konung utsände.
Han war ock den först uti Wetala plöjde

Dan sina fäder i allom war lik,
Hans dygd man snart månde nimma;
Utaf hans namne Danemark fick
Fröjd sin och urhäfwor sina.
Han war ock den först uti Wetala plöjde.

Danamän woro ej frie då
Att skatta åt Götha mannom:
Ej eller torde de skifta wig;
Ty dem war litet af landom.
Han war ock den först uti Wetala plöjde.

Betänkte nu Dana-Konungen wäl,
Det Dana-plikt månde blifwa
Af ewigan rätt och fulltaka skäl,
Att skatt till Götherna gifwa.
Han war ock den först uti Danamull plöjde.

Till det Elfte Capitlet.

a) Detta war ej något af de stora årliga blodoffren, utan ett urtima blot, sammanskämdt att rådgöra om sättet att försona Gudarne och bota landets olyckor och den tryckande nöden.

b) Denna sed, alltid grym, men måst grym och omenskelig i dens ögon, som ej känner sig kunna offra ett finger för sin Fosterjord, war hos alla forntidens folk en wåldsam yttring af Fäderneslandskärlek, deras högsta dygd. Hos Germaner, Galler, Celter och Indianer woro menniskooffer länge i bruk, och Peruanerne offrade för sitt lands och sin Konungs wål det käraste de ägde, sina barn. Huru Götherna ansågo deßa Blot, kan ses af Olof Tryggwasons Saga: Ökom wåra Blot! men blotom icke Trälar och gamle män, af intet wärde; utan tagen edra hustrur eller Höfdingar och gifwen dem Gudarna.

c) Detta ställe gör sannolikt, att det Reidgöthaland, hwars Konung Harald war, låg på östra stranden af Östersjön, och ej, såsom Werelius anfört, i Södra Swerige, Grimurska ättens och Herwors egentliga Fädernesland.

d) Alla landsplågor och olyckor troddes härflyta af landets ofrid med sina Gudar, och de Blot som anställdes att åter försona dem, sades ske till Arbot.

e) Odin (Walfadur) utsände alltid före slaget de twå Walkyrierna Gudur och Rota, samt Skuld, den yngsta af de tre Nornorna, att bestämma stridens utgång och dem som skulle falla. Deße slagne kallades Wal och tillhörde Odin. Af detta wal buro Walkyrierna, Walfadur, Walhall, Walplats, och tillåfwentyrs äfwen Walur — så kallades de roffoglar som efter striden besökte slagtfältet — sina namn.

f) Disardal war utan twifwel en offerlund, helgad åt Disa, eller som omgaf Disarsalen. På samma sätt kallades Lunden kring det ryktbara Baldurs Tempel i Norge för Baldurs hage.

Till det Tolfte Capitlet.

a) Den af sina händelser med Konung Helge så märkwärdiga Olafa. Förskuten och återsänd till sitt land födde hon en dotter, som hon, af hat till Helge, kallade Yrsa, och oagtadt hennes skönhet och älskwärdhet bortdref från sitt hof. Då Adil, Upsala Konung, under en Wikingsfärd gjorde landtgång i Saxland, och förde Boskap och Trälarne som waktade den till sina skepp, befann sig Yrsa deribland, wann Adils kärlek och blef Swea Drottning. Då sedan Konung Helge kom med sin här till Swerge och Adil flyktade undan, tog han bland annat byte äfwen Yrsa, hwilken sedan blef hans gemål. Så hade hon, ungefär som den Thebanske Oedippus, det sällsamma missöde, att bli sina syskons mor och sina barns syster.

b) En ofördröjlig sjelfhämd i dylika fall war loflig och blef äfwen såsom sådan sedan stadgad af Lag. Men Heidreks wishetstid synes här tagit sin början.

c) I en tid då ingen annan lag än styrkans och öfwerenskommelsens hindrade en man att efter behag förskjuta en hustru och taga en annan, synes dock äfwen i detta fall årans och billighetens rätt hafwa blifwit aktad helig af forntidens folk.

d) Heter i Sagorna äfwen Fridla, ett deminitiv af Fridur, utan twifwel från början någon röfwad flickas namn, hwilket sedan blef allmänt för hwar och en älskwärd Tärna, hwars anhörige ej egt magt att lägga de nödiga banden på hennes älskling. Att deras barn ej, som nu, ansågos uteslutna från de billigaste rättigheter, wisar Swafas son Hlaudurs strid med sin broder Angantyr wid arfskiftet.

Till det Trettonde Capitlet.

a) De gamle kallade sina måltidsstunder drickjumal, förmodligen deraf att längsta delen deraf tillbragtes wid dryckjom. Att qwinnorna ej allmänt deltogo deri, kan slu-

tas

kas af Sifkas samtal med Drottningen i detta Capitlet; dock att de någon gång wid högtidligare tillfällen fylde i hornet åt kämpen och drucko honom till med Rolf Krakes skål, ses af Hildeguns skål till Hjorward, och Brynhildas sång till Sigurd, då hon räckte honom dryckeshornet.

b) Dok om hufwudet är således, från urminnes tider, yttre teknet af djup sorg.

c) Windland eller Wenden gränsade till södra Ridgöthaland.

d) Huru wid sin skyndsamma återfärd från Gardarike, Heidrek bröt mot det femte af sin Faders råd, anföres af Suhm, ur den utförligare Danska upplagan af Herw. Saga: Heidrek red sin bästa häst med Sifka framför sig; hästen störtade under honom, och detta olyckliga fall blef Sifkas död. Det bröllop han derefter firade med Hergerd hemma i sitt rike war lysande och warade en hel månad. Suhms Hist. 1. Del. sid. 382.

Till det Fjortonde Capitlet.

a) Sedan forntidens Konunga-söner på Wikings-färder i mödor och faror afnött, att jag så må uttrycka det, sin ungdoms öfwerkraft, och återkommit till sina fäders rike, utrustade ej mindre med erfarenhet och wishet än gull, ser man dem icke sällan hafwa anwändt båda, att bereda lugn och sällhet för sitt land och folk. Man har orätt i den beskyllning man giort fornwerlden, att ej hafwa wärderat och erkänt någon annan än krigisk dygd. Det war ej för segrar och blodsutgjutelse som Swearne gråto öfwer Njorders aska. Ej för lycka i krig och utwidgade gränsor, utan för ymnoghet och Frodefred, som Frey blef räknad ibland Swithiods Gudar.

b) Freya, kärleken, den allt styrande och underhållande kraft, war den Gudomlighet Heidrek nu egnade sin dyrkan: Jordens uppodling, landsfrid och goda år hade nu blifwit målet för hans bemödanden.

c) An-

c) Anledningen att till Jul-offret just wälja en gallt, tror Werelius hafwa warit, att åt fruktbarhetens Gudinna intet djur lämpligare kunde offras, än det som först anwist menniskan konsten att plöja jorden. Detta bruk war äfwen hos andra forntidens folkslag öfligt; Ovidius bjuder, Fest. Lib. IV. vers 414, att wid de, från den nionde till den tolfte April firade Cerealiska fester, åt Ceres, fruktbarhetens och åkerbrukets Gudinna, offra ett swin. Skulle man wäl tro, att ännu efter så manga århundradens skiften och förändringar i Religion och seder igenfinna spår efter detta offer bland wår allmoge: Den som efter Jultiden will gå in i en Bondkoja i de aflägsnaste orter skall der, främst på wäggen bli warse en stor kaka bakad i owanlig form; frågar han hwad det är, skola barnen le och swara: det är en Julegallt: denna kaka gömmes till första wårdagarne, då hon brytes och delas mellan folket och de oxar och dragare med hwilka wår-arbetet skall förrättas. Jag har sett detta bruk iagttagas af de aktningswärdaste män, och blifwit öfwertygad, att det icke skett af widskeppelse, utan af helig wördnad för fädernas bruk; af Sonens kärlek, att i allt oskyldigt se så tillgå i sitt hus, som han i den lyckliga barndomen sett det tillgå i sin Fars.

d) Arbot kallades egenteligen det offer, som för årswäxten skedde till Frey. Han kallas i Skaldskaparmal, Wanagod, hoppets Gud, Wananithur, hoppets son, och Argod årswäxtens Gud.

e) Spekingur betyder en wis man: så kallades de, som, kände för wishet och redlighet, waldes att med sina råd biträda Konungen i swårare domsslut. Från urminnes tider, från Odins Thiar till wåra underdomst lars Nämnd, har hos Nordiska folkslagen tolftalet blifwit iakttagit.

f) Af gamla ordet Wanda, wånda, bekymmer, kallas ännu i wåra lagar ett mål, som förorsakar bryderi och bekymmer, Wandamål.

g) Näst Sagan war Gåtan hos de gamla det käraste tidsfördrif. Deße snilleöfningar wärderades af dem högt, och en djup skarpsinnighet fordrades, att kunna deltaga deri och att förstå Skaldernas Epigrammer. Gåtans illusion låg merendels i likljudande ords olika betydelse, och kan således i öfwersättning aldrig bli det samma, som i det gamla språket.

Till

Till det Femtonde Capitlet.

a) Denne war ingen annan än Odin sjelf: Geste blinde hade sin nöd bloтat åt Odin om bistånd mot Heidreks rättwisa hämnd. Odin hörde Geste blindes bön, ikläddе sig hans skepnad, och gick att straffa Heidrek för hans högmod öfwer sin wishet. Gåtorna som i detta Capitel förekomma, äro i Danska Upplagan af Herw. Saga på vers; men i Werelii på prosa.

b) Bonde nämndes icke fordom med lika ringa aktning, som i wåra dagar; Erik, Upsala Konung, tog bonden Skoglars dotter till Gemål, och i gamla Lagarne war stadgadt, att Biskoppar och Lagmän skulle wara Bonde-söner.

c) Ais dåtur, stormhafwets döttrar, d. ä. böljor. Ais och Aigis betecknar Oceanen. Orm Sn. p. 57: Adur Sol gengr i aigi: innan Solen går i hafwet.

d) Då det hwita skummet sprider sig ned kring den höga wågen. Ofta får man höra i folksagorna förtäljas huru hafsfruarna, i solskenet, sittande utpå sjön, kamma sina sköna hår, eller på holmarne breda ut sina kläder till blekning. I wissa insjöars watten uppdrifwer stundom solwärmen en tjock must, som, bildande sig i hwarjehanda figurer, simmar på dess yta; ett sådant watten har af Naturkunnige blifwit kalladt spökwatten, och tros hafwa gifwit anledning till Sagornas sjöfruar.

e) Kongwefia spindel, betyder åfwen Dwärg, förmodligen af dess konstiga wäfnad; kallas ännu i södra landsorterna af de gamla Konglewefja.

f) I texten står Huannir, alltså egenteligen Angelikerotens twänne swepen; ty huannir är urgamla namnet på Botanisternas Angelica archangelica, sativa, scandiaca och islandica, hwilken ört wåra förfäder i sina Huannagårdar så flitigt odlade. Med huannir kan här förstås, och förstods utan twifwel i allmänhet blommor af Umbellatslägtet. I Norrige kallas denna ört Qwanne, hwilket af gamla Göthiska namnet torde leda sitt ursprung.

g) Det är förut anmärkt, att Taffelspel war ett af wåra förfäder älskadt tidsfördrif: att det mycket liknat schackspelet, kan slutas af detta ställe, och följande ur Fridthiofs Saga: Björn sade till sin medspelare: Brickorna wisa en twewäg Fosterbroder! Fridthiof

swa-

swarade: Då mände rådligast wara, att först draga Kungsbrickan till strids.

h) Danske häfdateknare hafwa anfört detta ställe, som ett bewis af Danska folkets tapperhet framför andra Nordiska folk denna tid; men i en annan handskrift, som Werelius egt, börjas denna gåta twärtom så: hwad är det som betäcker de Danske — och den Swenske häfdateknaren war nog öfwer detta småagtiga företrädeskifwet, att anse båda läsarterna för lika goda. Se Werelii Anmärkningar till det 15 Cap.

i) Att lära all sin wishet, hade Odin måst gifwa sitt ena öga; och hans häst Sleipner hade åtta fötter.

Till det Sextonde Capitlet.

a) Huru nesligt det fordom ansågs att taga arf efter en mördad, utan att hämnas hans död, kan slutas af de bittra förebråelser för denna uraktlåtna pligt, hwarmed Starkather, wid sin återkomst till Synderborg, uppmanade Ingel, att hämnas sin Fader, Konung Frodes död: så anföres hans tal hos Suhm: Jag kom till Danemark för att finna Konung Frodes son, men fann i hans ställe en gudlös, som äter med sin Faders mördare; en wällustling, som wid begynnelsen af sin regering glömmer Naturen, glömmer att hämnas sin Fader; en så oduglig till all dygd, att han ej en gång deraf har en skugga = = men om än arfwingen wanslägtats, skall dock jag aldrig tåla, att den store Frodes gods blifwer ett rof för främmande. Ingel blygdes, och tog en grym hämnd på sin Faders mördare.

b) Werelius tror härmed förstås den Å i Pommern, hwaraf Greifswald fått sitt namn.

Till

Till det Sjuttonde Capitlet.

a) Arheim betyder ett flodrikt land, eller ett land belåget wid en flod: sannolikt synes häraf, att detta land, med deß borg Dapstad, warit belåget wid Dunafloden.

b) Mirkwidur betyder en mörk och dyster skog. Om här förstås samma skog, som hos Sturleson och Suhm kallas Mörkwed och Dysterholt, och uti hwilken Gorms utiände funno Knut, sedan Konung på Jutland, såsom barn swept i siden och med lindan knuten på bröstet i tre gullringar (anledningen till hans namn); så har Heidrek warit en widtherrskande Konung.

c) Af gamla Isländska ordet Baugur härleda sig Swenska ordet båge och Fransyska ordet bague. Allt gull synes fordom hafwa blifwit räknadt i ringar (baugar), som hwarje innehöll en wiß bestämd wigt. Sigwater Skald fann stor den belöning han af Ragwald Jarl fick, för sin sång: då en af Jarlens Tärnor prisade Skaldens swarta ögon och det gull han fått, qwad han:

Mig hafwa deßa swarta
Isländska ögon wisat
Brantan stig till Ringen (baugi).

d) Humblingur, d. ä. Humbles ättling; på samma sätt som Ynglingar af Yngwe, Sköldungar af Sköld, o. s. w.

Till det Adertonde Capitlet.

a) Werelius anmärker härwid, att Tartarer, Polackar och Turkar länge lemna sina hästar i sitt wilda tillstånd, och först tämja dem wid den ålder = då de hos oß wanligen äro i aftagande, hwaraf de hos dem längre bibehålla sin styrka och munterhet.

b) Sannolikt kallades ifrån början det folk, som från hwart och ett Fylke eller härad samlades under Fylkis-Konungens banér, en Fylking; hwilken benämning sedan

dan synes hafwa blifwit bibehållen på Krigshärens större afdelningar, swarande mot Romarnes Legioner.

Till det Nittonde Capitlet.

a) Den utmärkta aktning, hwarmed Gissor här nämner Hunerna, äfwen såsom fiender, Guda-folk (Getta thiod), utmärker både deras syskonskap med Götherna, såsom ursprungligt härstammande från Asaheim eller Godheim, Gudarnes hem — och deras anseende, såsom krigare, att de för sin tapperhet och mandom wordo räknade bland Odins folk.

b) På samma sätt, som wid enwigen den utmanade egde att bestämma stället, wapnen och sättet att strida, synes det hos de gamla hafwa warit den Höfdinges rätt, i hwars land fiendtlig här infallit, att föreskrifwa Walplatsen. Med en pils afskjutande på det land man anföll, förklarade de äldsta folkslag sina krig, och af detta ställe i Sagan ser man Göthernas bruk hafwa warit, att genom en sköld förande till fienden emottaga utmaningen och förklara sig färdig till förswar.

c) Om wid Hedendomens medeltid, d. ä. i slutet af Ynglingarnes och i början af Lodbrokarnes tidehwarf, i krig mera grymhet och mindre sedlighet utmärkt Nordens folk; så synes dock i äldsta tider folkrätt och billighet i krig och fred af wåra förfäder blifwit hållna lika, om icke mera heliga, än af de hyfsade folkslagen. Swekfullt öfwerraskades ej fienden, under det man försäkrade om en ewig fred och wänskap; härbuden woro fredade; de anfallne bestämde Walplatsen, och före den afgörande stridens slut härjades intet land.

d) Konungen stod främst i slagt-ordningens medelpunkt, omgifwen af sin wakt, som kallades Sköldaborg. I Sköldaborgen wid sin Konungs sida stod äfwen Skalden, att åskåda striden, för att sedan lifligt kunna måla deß uppträden och sant besjunga kämparnes ärofulla bragder. Härom säges i Olofs Saga, 125 Cap.: Konung Olof skiftade sitt folk, ordnade slagtordningen och walde män till sin Sköldaborg = = dit kallade han till sig sin Skald och bad honom gånga i Sköldaborgen

gen = = att han icke hwad han hört, utan hwad han sett, sedan besjunga skulle.

e) Norna-domur, Nornornas dom, Ödets beslut. Nornor, Ödets Gudinnor, woro Urd, Werdandi och Skuld. Om dem säges i Woluspa:

De lag stifta,
De lif kåra,
Och barnens lefnads
Öden de weta = =

I gamla texten tillägges ännu deßa ord: Lyktom wi här Herwarar Saga, och afwikom något till Angantyrs ätt och hans efterkommande. Att således det följande Capitlet är en tillsats af nyare tider, och egenteligen ej tillhör Herwors Saga, är häraf klart.

Upplysningar
Till det Tjugonde Capitlet.

a) Heidrekur Ulfhammar, d. ä. Heidrek i ulfwahamn. Om Angantyrs son af sitt wilda rofgiriga lynne, eller af Berserksklädnaden, en Warghud öfwer Brynjan, eller, som Werelius anförer, deraf att han troddes kunna förwandla sig i en Wargs skepnad, blifwit så nämnd, är owißt. Utan twifwel härleda sig härifrån de sagor, som ännu tros af Allmogen om Warggång och Wargulfwar. Wargulfur kallades af de gamla en menniska, som gick Warg, d. ä., som af något troll, mot hwilket han förbrutit sig, blifwit ålagd, att i Warghamn tillbringa en wiß förelagd tid i skogen. Bland en mängd Sagor af detta slag förtäljes allmännast och mest obetwiflad följande: I en by hade en ung man sitt arbete i skogen dagen före sin bröllopsdag: ett Rå i den skönaste gestallt (Skogsbrud) kom att förföra honom till otro mot sin unga fästemö; men han med korsets heliga tecken och namn räddade sig och sin trohet. Följande dagen for Brudgummen med sitt följe öfwer skogen, att till kyrkan hämta sin Brud, men möttes af Trollet, och blef, med hela brudfärden, till Warg förwandlad. Länge wäntade Bruden sin Brudgum; men han kom ej. I femton år war hon honom trogen; då en dag hon på samma skog

mötte en hop wargar, råkade hon, som hon ofta i ensligheet gjorde, nämna den förlorades namn, då han genast frälst återfick sin fordna gestalt, o. s. w.

b) Kallas i Langfegdatalet Audur dinphugda eller den Grundrika. War ett olyckligt offer för sin Faders grymhet och ärelystnad: blef mot sin wilje gift med Rörik, Konung i Ledro, och hade med honom sonen Harald; flydde, efter Röriks mord, till Gardarike, hwars Konung Radbart tog henne till sin Gemål, och födde med henne sonen Randwer. Hennes historia i korthet upptages i Swenska Folkets historia, af Botin.

c) Man har slutat häraf, att Harald i början blott warit en Fylkis-Konung öfwer en del af Göthaland.

d) Bråwalla hed wid Bråwiken på Wikbolandet i Östergöthland. I ett dyrbart Sagubrott förwaras minnet af detta största och märkwärdigaste krig som blifwit fördt i Norden.

e) Ejsten Illråde, som wanligen kallas Ejsten Beli, war egenteligen icke annat än Sigurd Rings och Ragnar Lodbroks med-Regent. Om det förtryck Trondhemsboarne, i synnerhet under hans grymma regering, ledo, säges i Olofs Saga: Kettil Jamti het en man, som flydde för Konung Östen Illråda, till östra sidan af Köln, han rödde marken och byggde der, som nu heter Jämtland: dit flydde ock myeket folk ur Throndhem för ofrid skuld; ty Ejsten beskattade dem och satte öfwer dem till Konung sin hund, som het Saur.

f) Fiendtligheterna med Konung Ejsten började Agnar och Erik, Kon. Ragnars söner med Thora Borgarhjort, så nämnd, emedan hon i skönhet så war öfwer alla qwinnor, som hjorten öfwer de andra djuren. Hennes Jungfruborg, säger Sagan, war waktad af en grym Lind orm, som hwilade på gull. Af sin klädnad, då han öfwerwann denna orm, fick Ragnar tillnamnet; Lodbrok. Thora war dotter af Heraud, Östgötha Konung, hwilket gaf Agnar och Erik anspråk på detta land och anledning till det krig de efter Thoras död förde mot Ejsten, Swea Konung. En annan krigsanledning berättas i Ragnar Lodbroks Saga. Agnar föll i denna strid och Erik wille ej öfwerlefwa honom. Då detta bud kom för deras styfmoder Kraka, grät hon, och Sagan säger, att hennes tårar woro såsom blod. Hon uppmanade sina öfriga Söner till hämndekrig, der Ejsten föll.

g) Den-

g) Denne Björn anses af några för Erik Refilsons broder och medregent; af andra åter tros han hafwa warit en son af Konung Erik, Refils broder: I båda fallen blir han Konung Björn Järnsidas sonesón.

h) Brage den gamle, Boddason, war åfwen Skald hos Ragnar Ledbrok och Esten Beli. Den förträffliga dödssång, som tillegnas Konung Ragnar, då han låg i Ormagård, och kallas hans Bjarkamal, tros wara författad af Brage: utom detta, finnes blott ett skönt stycke qwar af hans sång öfwer Drottning Aslaugs Fader Sigurd, infördt i den Wormianska Codex af Eddan.

i) Amund eller Emund war son af Erik Björnsson. Björn på Håga war åfwen hans medregent, under hwars beskydd Ansgarius, Nordens förste Apostel, började predika Christen Tro i Swithiod.

k) Björn efterträdde sin fader Erik Amunds son, Wäderhatt kallad. Af Lagmannen Torgnys tal till Olof Skötkonung, ser man att Björns femtioåriga regering warit lycklig och Konungen älskad af sitt folk.

l) Så nämnd af sin seger i Fyris-ålta, (så kallas det ryktbara slaget på Fyriswall) der, efter trenne dagars manlig fäktning, Eriks medtäflare Styrbjörn Starke blef slagen.

m) Kallas i Sagorna Amund Kolbränna, emedan han, sträng emot mißdådare, brände deras hus.

n) Skalden Sigwater war i Konung Olofs Sköldaborg under det ryktbara slaget wid Sticklastad i Norge, och har i åtskilliga Sånger lemnat åt efterwerlden deß minne. Sagan säger, att då Olof twekade att gå till denna strid, syntes honom om natten Olof Tryggwason i en dröm och uppmanade honom så: Det är en Konungs lycka, att besegra sina owänner; men det är en ärofull död, att stridande falla med sitt folk. Olof drog åstad och dog hjeltars ärofullaste död, omgifwen af sina slagna kämpar. Hans swärd Nejter kom i en Swensk mans hand, och Swea Konung kunde af sorg ej länge öfwerlefwa sin wän.

o) Långwarigt och lyckligt hade denna Konungaätts wälde warit i Swithiod: Olof Sköt-Konung säger i Olofs Saga: Jag är den tionde af Upsala-Konungar, som hwar efter annan efterträdt wåra frän-

der,

der och warit enwålds-Konungar öfwer Swea wälde och många andra stor land, och alla warit andra Konungars Öfwer-Konungar.

Anmärkning.

Utgifwaren har wid detta arbete troget följt Werelianska Upplagan, i öfwertygelse, att den är mera fri från nyare tillsatser, än den i Köpenhamn 1785 utgifna, hwilken likwäl är wida fullständigare; — men månne ej sjelfwa denna omständelighet och sorgfälliga sammanlänkning af händelserna just bewisa, att hon är mindre äkta Isländsk Saga? Skiljaktigheterna dem emellan äro dock så och af mindre wigt: de wäsendtligaste bestå deruti, att åtskilliga ställen, som i Werelii, jemförd med den handskrefna K. Heidreks Saga, äro i obunden stil, förekomma i den Köpenhamnska på wers, och att i den sednare nästan hela det femtonde Capitlet är poesi: Gjeste blindes gåtor äro i den förra blott 28, och att detta är det rätta antalet, är äfwen i Suhms Hist. af Danemark, 1 Del., sid. 384, antagit; men i den sednare 32. Detta Capitel har utan twifwel ursprungligen warit poesi, och har i detta fall den Köpenhamnska Upplagan företrädet. Äfwen de tillsatte Gåtorna äro goda och förtjena att anföras.

Den 26 gåtan. Gjestur mälte:

Hwem bor i höga fjällen?
Hwad faller i djupan dal?
Hwem lefwer andelös?
Hwem tiger alldrig?
Heidrekur Konung!
Finner du gåtan?

Kungen:

God är din gåta,
Gjestur blinde!
Jag har den funnit:
Korpen bor i fjällen höga;

Daggen faller i djupan dal;
Andelös fisken
Lefwer i floden;
Dånande forßen
Aldrig tiger.

Den 27 gåtan. Gjestur:

Jungfrur såg jag
Lika mullen
Å stenbädd de lågo.
Sol=warma, swarta;
Men fagrare de som
Af dem födas.
Heidrekur Konung!
Finner du gåtan?

Kungen:

Lätt är din gåta,
Gjestur blinde!
Jag har den funnit:
I askan såg du
Falnande glöden.

Den 28 gåtan. Gjestur:

Fyra gånga,
Fyra hänga,
Twå wisa wägen;
Twå skråma hundar,
En winkar efter,
Alltid oren.
Heidrekur Konung!
Finner du gåtan?

Kungen:

Lätt är din gåta,
Gjestur blinde!
Jag har den funnit:
En ko är det djuret,
Som på fyra
Fötter gångar,
Har fyra spenar
Och en swans som winkar.

Den 29 gåtan. Gjestur:

Jag på taket
Såg dödens mån
Bära blodigt
Kött till Björken.
Heidrekur Konung!
Finner du gåtan?

Kungen:

God är din gåta,
Gjestur blinde!
Jag har den funnit:
Du såg Falken
Flygande föra
I sina klor en
Ejderfogel.

Förteckning på Underwisnings- och Skol-Böcker, hwilka finnas till salu hos Bokhandlarne I. Utter & Comp., Mag. Wiborg m. fl. i Stockholm, samt i parti, mot rabatt, på Boktryckeriet wid Drottninggatan, Qw. Skansen, Huset N:o 6.

(Prisen äro i Bankomynt.)

Skolebok för Borgares och Allmogens Barn, till nytta och bruk förnämligast wid mindre Skolor i Städerna och på Landet; författad af D:r Seiler. Med nödiga förändringar öfwersatt, af D:r Linderholm. Tredje Upplagan, tillökt och förbättrad. 1817. 1 R:dr ex.

Bibliska Historier, såsom Inledning till Religions-Underwisningen för Barn; af Thonboe. Med ett Bihang af Holm. Öfwers. från 7:de Danska Upplagan. 1817. 16 sk. ex.

Sammandrag af den Christna Salighets-Läran; af Alnander. Tredje Upplagan. 1817. 20 sk. ex.

Sammandrag af den Latinska Språkläran för Skolor, tillika med ett Företal om nyttan af Latinska Språkets lärande, samt ett Bihang, innehållande Latinska Läse-öfningar; af Scheller. Öfwersättning ifrån Tyskan, med Förändringar, Rättelser och Tilläggningar, af P. A. Wallmark. 1 R. ex.

Lärobok i Latinska Språket, innefattande deß allmännaste Reglor, jemte uppställning af lättare och swårare Themata; af Döring. Öfwersättning af C. L. Wåhlin. Twå Delar. 1819. 1 R:dr 24 sk. ex.

Phædri Fabularum Æsopiarum Libri qvinque, med Swenska Anmärkningar; utgifwen af Hammarsköld. 16 sk. ex.

Fransyst och Swenst Läsebok till Öfwersättning på båda Språken, med föregående Grammatikaliska Tabeller, för Begynnare; af P. G. Svedelius. 1817. 2 R:dr ex.

Handbok för Resande, eller Manuel du Voyageur; par Madame de Genlis. En quatre Langues: Française, Svédoise, Anglaise et Allemande. Andra Upplagan. 1818. 1 R:dr 16 sk. ex., samt med Wägwisaren 1 R:dr 24 sk. ex.

Arbeten och Dagar. Sånger af Hesiodos. Öfwers. af Boman; med Stats-Rådet m. m. Baron Adlerbets yttrande om Öfwersättningens förtjenst. 16 sk. h.

Geometri för begynnare, lämpad äfwen till bruk för Landthushållare; af Odendahl. 16 sk. ex. 24 sk. inb.

Utkast till Förnufts-Läran, eller konsten att tänka, af Bure. 12 sk. häft.

Sinnebilds-läran för Studerande Ungdomen och Artister; af Ramler. Öfwers. af Linderholm. 16 sk. häft.

Barnwännen; af Berquin. 4 Delar, med en gravur till hwarje. 5 R:dr 16 sk. inb.

Carl Grandison, eller Ungdomens Mönster; af Berquin. Med Gravurer. 40 sk. inb.

William Sedley; par Berquin. 20 sk. inb.

Den lilla Emilien, kallad Barndomens Mönster; af Freville. Öfwersättning af Krutmejer. 24 sk. inb.

Lärorika Anekdoter för Barn; af Freville. Öfwersättning af Krutmejer. 24 sk. inb.

Wäckelser för Barns Hjertan; af Löhr. Twå Häft. M. Kop:st. 24 sk. hwardera häft. D:o kolorerade 36 sk. hwardera häftet.
Berättelser för Barn; af Löhr. 1812. 24 sk. häft.
Philosoph för hela Werlden; af Engel. 24 sk. häft.
Constans sällsamma Öden; af Salzmann. 3 Delar. 1 R:dr 24 sk. ex.
Gumal och Lina: en Berättelse för Barn, i synnerhet för att bibringa dem de första Religions-Begreppen. 3 Delar; med gravyrer. 2 R:dr 32 sk. häft.
Christendomens Tros- och Dygde-Läror; af Collin. 16 sk. inb.
Söndags-Andakts-Öfningar för Barn; af Linderholm. 24 sk. ex. 36 sk. inb.
Sön- och Högtidsdags-Evangelierna, efter deras Dogmatiska, Historiska, Geografiska och Antiqvariska innehåll, för Landt-Prester och Skol-lärare utarbetade. Öfwers. från Andra Tyska Upplagen. Twänne Delar. 1815. 1 R:dr 40 sk. häft.
Werldshistoria för Läsare af alla Stånd; af J. A. C. Löhr. Öfwersättning af C. E. Rademine. Twänne Band, med Register. Komplett. 1816. 3 R:dr 32 sk. häftade.
Universal-Historien; af Remer. Tre Delar. 1 R:dr ex.
Konungariket Norges Historia; Handbok af Baden. Öfwers. af C. L. Wåhlin. 1817. 1 R:dr 12 sk. häftad.
Romerska Historien i Sammandrag; af Anquetil. Twänne Band, jemte Bihang: om Romarnes Religion, Statsförfattning, Krigswäsen och Enskilta lefnad. Andra Upplagan. 3 Rd. ex.
Samling af Smärre Historiska Afhandlingar; af C. Weltzin. 28 sk. häft.
Adertonde Århundradets Märkwärdigaste Händelser; af Bauer. 4 Del. 1814. Komplett. 3 R:dr 24 sk. häft.
Nöjsamma Anecdoter från det Adertonde Århundradet; af J. C. A. Bauer. Öfwersättning af C. E. Rademine. — 1:sta Bandet, innehållande: Kejsar Peter I. — 2:dra Bandet: Kon. Carl XII. — 3:dje Bandet: Kon. Ludvig XIV. — 4:de Bandet: Marlborough och Eugene. — 5:te Bandet: Kon. Ludvig XV. — 6:te och 7:de Banden: Kon. Fredrik II. — 8:de Bandet: Franklin och Wzshington. 1818. — Arbetet komplett, utgörande 8 Delar, kosta tillsammans 11 R:dr 24 sk. häft.
Konung Gustaf III:s Historia; af E. L. Posselt. Öfwersättn. Andra Upplagan. Twänne Delar. 1819. 1 Rd. 36 sk. h.
Julius märkwärdiga Öden på Resor i främmande Werldsdelar. En bok till befordrande af Länders och Folkslags kännedom ibland Ungdom. Med Kopparst. Öfwers. 2 Delar. 1816. 1 R:dr 36 sk. häft.
Bref om Caucasus och Georgien, jemte Beskrifning öfwer en Resa till Persien år 1812. Öfwersättning från Fransyskan. 1818. 1 R:dr 24 sk. häft.
Samling af korta Resebeskrifningar; af C. Weltzin, 4 Delar. 2 R:dr ex.
Edda eller Skandinavernes Hedniska Gudalära. Öfwersatt från Danskan efter Nyerup. Andra Upplagan. 32 sk. häft.
Herwara Saga. Öfwersättning från gamla Isländskan 32 sk. h.
Waulundurs Saga. Öfwers. från Danskan. 20 sk. häft.

Stockholm, tryckt hos Direct. Henrik A. Nordström, 1819.

